СОВЕТ ЭРДЭМТЭД, КОНСТРУКТОРНУУД, ИНЖЕНЕР, ТЕХНИГҮҮД БОЛОН ХҮДЭЛМЭРИШЭДТЭ—ЗАМБУУЛИНАЙ ГАЙХАМШАГТА ОНГОСОНУУДЫЕ БАЙГУУЛАГШАДТА АЛДАР СОЛО!

Агууехэ Октябриин социалис революциин 45 жэлэй ойдо зорюулжа, КПСС-эй ЦК-гай гаргаһан уряануудhaa

БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

39-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Улаан-Үдын горкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй орган

№261 (10015) | 1962 оной ноябриин 3, суббото | Сэн 2 мүнгэн

АСС-ай МЭДЭЭСЭЛ

мбуулинай дайдые болон планетэнүүдые шэнжэлэн мэграммын ёһоор, Марс планетэ тээшэ замбуулинда ракетэ 1962 оной ноябриин 1-дэ Советскэ Союзда ба.

э ракетэ түрүүшынхеэ табигдаа.

ижуулан һайжаруулагдаһан ябуулагша ракетын ь шата газарые тойрон дабшаха томо гэгшын хэмэл дээрэ гаргаа, тэрээн дээрэһээ замбуулинай дайдаар ракетэ Марс планетэ тээшэ ошохо замда табигдаба. буулинда ниидэхэ ракетэ дээрэ планетэнүүд хоорон-арс-1» гэжэ 893,5 килограмм шэгнүүргэй автоматианци тодхогдонхой. Энэ автоматическа станци Марс хүрэтэр 7 һараһаа үлүүтэй саг соо ниидэхэ.

рс-1» гэһэн автоматическа станциие табиһан зорил-

рс планетэ тээшэ тэрэ станциин ниидэжэ ябаһан үни аг соо замбуулинай дайдые даамайхан шэнжэлхэ; амбуулинай зайда планетэнүүд хоорондын радио айгуулха;

арс планетын фото-буулгабарииень абажа, тэрэ фоудаа радио-дохёогоор дамжуулан, газарта эльгээхэ. элгын программын ёһоор телеметрическэ, хэмжэлн научна аппаратурань автоматическаар, мүн газарһэн радиокомандаар хүдэлжэ эхилхэ юм.

элгэнүүдые хэжэ байдаг тусхай станцинууд болон ида холо хүрэтэр радио-холбоо байгуулжа байдаг автоматическа станциин хойноһоо ажаглалта хэжэ, замыень тодорхойлжо байха.

һэн хэмжэлгэнүүдэй түрүүшын үрэ дүнгүүдые согтоололгын центрэй гаргахадань, «Марс-1» гэжэ автостанци түрүүн тодорхойлогдоһон замдаа дүтэрмидэн ябажа байна. Ноябриин 2-то Москвагай саласта тэрэ станци газар дэлхэйн сэг тушаа баруун й 37 градуста, хойто широтагай 48 градуста, га-37 мянган километр холо ошоод ябаха.

рс-1» гэжэ автоматическа станци дээрэ тодхогдоһон аратурань һайнаар хүдэлмэрилнэ.

рс-1» гэһэн планетэнүүд хоорондын автоматическа табилга хадаа замбуулинай дайдые болон Нарамын планетэнүүдые шэнжэлэн мэдэлгын саашанхи олоно.

Ниислэл хотын милициин хүдэлмэрилэгшэд өөрынгөө ые үнэн сэхээр дүүргэхэбди гэжэ тангаригаа үгэбэ

ВА, ноябриин 1. Моссоведэй гүйсэдитын гурим сахиха ин байшан соо мүяр ёһололой, юрэ бутай болоһон байба. Октябриин 45 жэлэй эрэй урда тээ тэрэ хүдэлмэрилэгшэд олой оршон байдалда оо, социалистическэ оо, Советскэ правиа үнэн сэхэ, бэеэ байһанаа мэдүүлэн а үгөө.

й 10 час. Заседанил соо ниитын гурһүнигүй сахин хамбайгшад жагсаалда Эрэлхэг зоригтойу шангаар албанайне дүүргэдэгэйнгээ түан правительственна уд олонхидойнь энрна. «Манай милиөөрөө баатарлиг хүолон, манай түрэл н ехэ, шухала, угаа үдэлмэри дүүргэжэ гэжэ Н. С. Хрущев й XIV съезд дээрэ уд тухайл хэлэһэн

байгшадай олонхиадна хубсаһанайнь энгэртэ ромб түхэлтэй значогууд харагдана. Энэ хадаа дээдэ һургуулинуудые дүүргэһэнэйнь тэмдэг гээшэ.

Гэмтэ ябадалнуудтай хэгдэжэ байдаг тэмсэлэй түрүү зэргэдэ ябажа байгаа ажалшадай дайшалхы отряд болохо өөрынгөө милициие совет арад үнэн зүрхэнһөө хүндэлдэг. Ниитын гурим журамые эбдэхэ ябадалые үндэһөөрнь үгы хэхын тулада милициин хүдэлмэрилэгшэд үшөө ехэхэн ажал хэхэ ёһотой болоно,—гэжэ управлениин начальник—милициин полковник Н. Т. Сизов эндэ суглараршадта хандаһан үгэ соогоо хэлэбэ.

...Моссоведэй гүйсэдкомой секретарь А. М. Пегов иигэжэ соносхобо:

—Ажалшадай депутадуудай Москва городой Соведэй гүйсэдкомой ниитын гурим хамгаалан сахиха управлениин начальник—милициин полковник Николай Тихонович Сизов тангаригаа үгэхэнь.

Полковник тангаригайнгаа текст уншаад, дээрэнь гараа табиба.

Милициин хүдэлмэрилэгшэд хойно хойноһоо һубарин столдо ерэнэд.

Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союн, советскэ милицидэ хүдэлмэридэ ороходоо, өөрына, Социалистическэ Эхэ орондоо болон Советскэ ствадаа эсэс хүрэтэрөө үнэн сэхэ, бэеэ үгэнги бай сэхэ, эрэлхэг зоригтой, шанга журамтай, һэримжэмэришэн байхаб, албанайнгаа болон гүрэнэй нюунягтаар хадагалжа ябахаб, албаяа хэхэ хууляар һан гуримые наринаар сахихаб.

ябадалтадһаа совет олониитын болон гүрэнэй бай, социалистическэ зөөриие, хүнүүдые, эрхэтэдэй ые болон социалистическэ гурим журамые хамгаала, намда даалгагдаһан бүхы уялгануудые, хүсэ амнангүй, шухала сагай болоо һаа, ами бэеэ хайрн сэхээр дүүргэхэб»,—гэһэн үгэнүүд энэ шэмээгүй стоно.

г үгэлгэн дүүрэжэ, полковник Н. Т. Сиоведэй гүйсэдкомой А. М. Пегов хоёр нхидые энэ гайхамэ хэрэгээр, Агууехэ ойн һайндэрэй дүанаар амаршалбад. лициин хүдэлмэрилэгшэдтэ ажалай шэнэ амжалтануудые, амгалан жаргалтай ажаһуухые хүсэбэд.

— Советскэ Союзда алба хэнэб! Ура!—гэжэ харюудань нэрьемэ хашхаралдаан дуулдаба. Советскэ Союзай гимнын һүр жабхаланта аялганууд зал соогуур зэдэлбэ.

ӨӨ АЖАХЫН ШЭНЭ ЖУРНАЛ

А, октябриин 31. СС). СССР-эй Хүдөө инистерствын орган «Колхозно-совхозно гэһэн хүдөө ажажурнал ерэхэ жэлэй раһаа гаража эхил-

нэ журнал һарадаа нэгэ дахин гараха. Тэрэнэй хуудаһануудые дээгүүр нютаг нютагай управленинүүдэй ажал хүдэлмэри тухай бэшэгдэхэ юм. Хүдөө ажахын ажалшад колхозууд болон совхозуудта хайшан гэжэ хүдэлмэриеэ эмхидхэдэг дүй дүршэлөө андалдан абалсажа байха.

Мүнөөдэрэй Москва

Улаан талмай. ТАСС-ай фотохронико.

ЯРУУНЫН ЗАГАҺАШАДАЙ АЖАЛ ХЭРЭГ

Загаһанай комбинадай судьнанууд Байгал далай дээгүүр тамарһаар. Тииһээ тиитэр Яруунын нуурнуудта мүльһэн дороһоо загаһа барижа эхилһээр арбаад гаран хонобо.

Яруунын загаһанай заводой Алексей Залуцкиин даадаг бригада үнгэрөөшэ октябриин 19-дэ хамагһаа түрүүлэн, үбэлэй үеын загаһа барилгын хүдэлмэри эхилһэн байха юм. Эндэхи заводой хүдэлмэришэд мүльһэн дороһоо загаһа барихаяа гарахынгаа урда тээ түсэбһөө гадуур 100 центнер загаһа барихабди гэһэн уялга абаһан байгаа. Һүүлэй мэдээгээр Яруунын загаһашад октябриингаа түсэб 245 процент дүүргэбэ.

Александр Залуцкиин даадаг бригада илангаяа һайнаар хүдэлмэрилөө. Тэрэнэй бригада 20 центнер загаһа бариха түсэбтэй байһан аад, 155 центнер баряа. Энэ бригада гансахан октябриин 31-нэй үдэр 70 гаран центнер загаһа бариһан байна. Тиихэдэ Павел Димовэй бригада загаһа барилгаар хоёрдохи һууриида ябана. Тэдэнэр 20 центнерэй орондо 90 центнер баринхай.

И. Артюнин.

Тучиновай бригада түрүүлһээр

Галуута нуурай нүүрһэнэй уурхайн проходчигуудай бригадир, Социалис Ажалай Герой Гармажап Тучинов иигэжэ хөөрэнэ:

—Бидэ проходчигуудай бригада һайндэрэй вахтада жагсаад, халаанайнгаа даабари 1,5—2 дахин дүүргэхэ уялга абанхайбди. Тэрэнээ нэрэтэй солотойгоор дүүргэжэ байнабди. Тиигэһэнэй ашаар манай бригадынхид Галуута-нуурай шахтын управлениин, парткомой, хүдэлмэришэдэй комитедэй Улаан тугта хүртөө.

Алдарта ойдо ажалай бэлэг

Баргажанай леспромхозой модо бэлэдхэлэй Журавлиха пунктын модошод Агууехэ Октябриин һайндэрые амжалтатайгаар угтахын тула тэмсэн, эршэмтэйгээр ажаллана. Сентябрь һарын хүдэлмэриин дүнгөөр, тус пунктын модошод түрүү һуури эзэлжэ, Буряадай совнархозой дамжуулгын Улаан тугта, нэгэдэхи мүнгэн шанда хүртэһэн байха юм. Тэндэхи модошод һара соо 7 мянган кубометр модо бэлэдхэхэ түсэбтэй аад, 8930 кубометр бэлдэбэ.

Валерий Яковлевич Маховай хүтэлбэрилдэг мастерска участогайхид илангаяа һайнаар ажаллана. 1962 оной эхинһээ хойшо тэдэнэр хододоо түрүү һуурида ябана. Октябриин урда тээхи вахтада жагсаһан энэ участогайхид октябрь һарада түсэбһөө гадуур 1000 кубометр модо Эхэ орондоо бэлэглэбэ.

К. Димов.

Һурагшадта үгтэхэ шэнэ аттестадууд, үнэмшэлгэнүүд тухай

Найман жэлэй болон юрэнхы эрдэмэй дунда һургуулинуудые дүүргэгшэдтэ үгтэхэ шэнэ документнүүд баталагдаба.

Ямар шалтагаанаар иимэ шэнэдхэл бии болгогдобо гээшэб гэжэ ТАСС-ай корреспондент И. Козловский РСФСР-эй гэгээрэлэй министрэй орлогшо М. П. Кашинда хандаба.

—Олон жэлэй туршада һургуули дүүргэгшэдтэ болбосоролой аттестат болон үнэмшэлгэнүүд үгтэдэг байгаа юм,—гэжэ М. П. Кашин хэлэбэ. — Залуу хүнүүдэй ажабайдалда болоһон шухала хэрэгые—һургуули дүүргэһэниинь тэмдэглэһэн шухала документнүүд һайн сааһан дээрэ барлагдадагшье һаа, балай үзэмжэгүй байһан юм. Багшанарай болон һурагшадай зүбшэлые хараадаа абажа, һургуулинуудые дүүргэгшэдтэ үгтэхэ нэгэ адли түхэлтэй документнүүд бии болгогдобо.

Урдань дунда һургуули дүүргэгшэд «болбосоролой аттестат» абадаг байгаа. Энэ нэрэнь тон зүб гэжэ хэлэхын аргагүй. Юундэб гэхэдэ, үдэшын болон заочно дунда һургуулинуудые дүүргэгшэд бултадаа шахуу хүдэлмэришэд, алба хаагшад, колхознигууд, советскэ армиин сэрэгшэд—ажабайдалай болон ажал хүдэлмэриин ехэхэн дүй дүршэлтэй хүнүүд ха юм. Тиимэ болохолоороо, дунда эрдэмтэй болоһон тухайнь үгтэһэн документ тэдэнэй «болбосорһые» гэршэлнэ бэшэ, харин эрдэмээ дээшэлүүлһэнэй шэнэ шатые гэршэлнэ бшуу.

Мүнөө бии болоһон шэнэ документнь «дунда эрдэм тухай аттестат» гэжэ нэрэтэй болонхой. Иимэ документтэй болоһон хүн дээдэ гү, али дунда тусхай мэргэжэлэй һургуулида һураха эрхэтэй болодог. Энэ документые газааһаань харахада, дээдэ һургуули дүүргэгшэдэй абадаг дипломой түхэлтэй—тэрэнэй боро гадар дээрэнь Российска Федерациин герб алтаар барлагдаһан байха.

Юрэнхы эрдэмэй дунда һургуулинуудые дүүргэгшэдтэ аттестадтайнь хамта «мэргэжэл олгогдоһон тухай үнэмшэлгэ» барюулагдадаг болохо. Тэрээн соонь һурагша хаана үйлэдбэриин практика гаража, ямар мэргэжэл абааб гэжэ заагдаһан байха юм.

«Найман жэлэй эрдэм тухай үнэмшэлгэ» эгээ түрүүшынхеэ бии болгогдобо. Энэ хадаа гадар дээрээ Российска Федерациин алтаар барлагдаһан гербтэй ногоон коленкор дэбтэр юм.

—1962—1963 оной һуралсалай жэлэй һүүлдэ дунда болон найман жэлэй һургуули дүүргэгшэд шэнэ документнүүдые түрүүшынхиеэ абаха юм,—гэжэ М. П. Кашин хэлэбэ.—Урда жэлнүүдэйхидэ орходоо илгаатай юумэниинь юуб гэхэдэ, «Дунда эрдэм тухай аттестадта» физкультураар абаһан сэгнэлтэнь оруулагдаха, тиихэдэ «найман жэлэй эрдэм тухай үнэмшэлгэдэ»—ажалай һуралсалаар, физкультураар, уран зуралгаар болон дуулалгаар абаһан сэгнэлтэнүүдынь оруулагдаха байна.

Хориин нютагай үйлэдбэриин управлениин ажабайдалһаа

УПРАВЛЕНИИН СОВЕТ ТҮРҮҮШҮҮЛЭЙ ДҮРШЭЛ ТУХАЙ ХЭЛСЭБЭ

Һаяхан Хори тосхондо эндэхи үйлэдбэриин управлениин Совет зарлагдажа, тэндэ хоёр асуудал зүбшэн хэлсэгдээ. Малай тэжээл аша үрэ ехэтэйгээр, зүбөөр ашаглаха ба тугал, буруунуудые түргэн болзорто түлжүүлхэ, мал шахан таргалуулха гэһэн нэгэдэхи асуудалаар үйлэдбэриин управлениин главна зоотехник нүхэр Цыдыпов элидхэл хээ. Тиихэ зуураа колхоз, совхозуудай бодото байдал дээрэһээ баримталжа, ямар тэжээл ямар түрэлэй малда эдюулхэдэ зохид бэ гэжэ тодорхойгоор хөөрэжэ үгөө. Жэшээнь, энэ жэлдэ үбһэ болон бусад бүдүүн тэжээлэй элбэг байхада хониндо таряа талханай зүйл эдюулхэдэ үлүү, миил нооһоной, мяханай өөрынь сэнгые дээшэлүүлхэ байна. Үнеэдтэ баһал тэжээлыень холижо, байлуулжа үгэхэдэ зохид. Гурил имагтал халуун уһанда худхагдажа, шадаал һаа бага зэргэ эһээгдэжэ үгтэбэл, үнеэдһээ һүн ехэ гарадаг гэжэ паалишад мэдэхэ болонхой.

Элидхэлэй һүүлээр Анаагай совхозой малшад Дондок Цырендоржиев, Иван Лужников гэгшэд мал яажа бэлшээн шахан таргалуулдаг дүй дүршэл тухайгаа Соведэй гэшүүдтэ хөөрэбэ.

Иван Лужников үшөө гурбан нүхэдтэеэ хамта 300 толгой түлжүүлэгдэжэ, шахан таргалуулагдажа байһан мал харууһалдаг. Тэдэнэйнгээ 95 томо буруунуудые илгажа, шахан таргалуулжа эхилһээр недели болоо. Тэдэнэй тус бүриин шэгнүүр дунда зэргээр 270 килограмм татаа. Эдэ буруунуудаа байгша оной декабриин 1 болотор шахан таргалуулаад, толгой бүриень 3 центнерһээ дээшэ болгожо, гүрэндэ тушааха гэһэн уялга малшад абанхай. Шахамал бүхэндэ тэдэнэр сүүдхэдээ 6 килограмм үбһэ, уһанда дэбтээһэн 2 килограмм талха, 4 килограмм зелёнко, дуран соонь һолоомо эдюулдэг. Энэнь бүхыдөө 8,2 тэжээлэй единицэ болоно гэхэ гү, али сүүдхэдээ малай шэгнүүрые килограмм хүрэтэр нэмээхэ арга олгохо байна. Шахамалнуудта бүлеэн уһа уулгажа байха юм.

Зунай сагта дүршэлтэй малшад тугал, буруунуудаа оролдосотойгоор бэлшээжэ, тус бүриинь шэгнүүрые үдэртэ 800—900 граммаар нэмээжэ шадаа һэн.

Малаа бэлшээн таргалуулхын хажуугаар тэдэнэр шахамалнуудтаа эдюулхэ үбһэ, зелёнко бэлэдхэжэ абаа. Бүхыдөө 1140 центнер үбһэ, 218 центнер зелёнко һүрилэгдэнхэй. Малшад өөһэдынгөө хүсөөр малда эдюулхэ таряагаа зөөжэ асараад, тэрэниие бутаруулха машина фермэ лээрэ тодхоод, малдаа тэжээлыень буйлуулжа үгэнэ.

Эдэбхи үүсхэлтэй малшад энэ жэлэй эхиндэ урдань сабшагдадаггүй 44 гектар газарта аргал шэбхэ гаргажа, хоёр дахин уһалаад, гектарай 13 центнер һайн шанартай үбһэ хуряажа абанхай.

Мүн иимэрхүүгээр лэ малшан Дондок Цырендоржиев, тэдэнэй нүхэд ажалладаг. Урзанда туража муудашаһан буруунуудые харахадаа, Дондок һанаагаа зобожо эдэ жэжэ мал харууһалха гэжэ шиидээ һэн. Буруушан болоһон сагһаа хойшо айхабтар эдэбхи оролдосотойгоор ажаллажа, даалгагдаһан малаа атар таргаар лэ ондо оруулдаг болонхой. Совет дээрэ үгэ хэлэхэ зуураа, нүхэр Цырендоржиев түрэл совхозойнгоо 5-дахи отделениин малшан Иван Лужниковые социалис мүрысөөндэ уриба. Тэрэниие нь нүхэр Лужников халуунаар угтажа абаа.

Тэдэнэй һүүлээр Нарһатын совхозой суута тугалшан Жамса Дугаров өөрынгөө баян дүршэлһөө хубаалдаба. Эдэ жэлнүүдтэ тугалшанаар хүдэлхэ зуураа, нэгэшье толгой мал гарзада оруулаагүй, тугалнуудые жэлтэйдэнь 3 центнертэ хүргэдэг юм. Тугалнуудта ээдэһэн һү уулгахада эдеэндэ дуратай болодог, хото гэдэһэнэй үбшэн хүрэдэггүй байдаг гэжэ тэрэ хэлээ.

Мүн тэндэ Анаагай совхозой 5-дахи отделениин эрхилэгшэ нүхэр Кирюхин залуу малые түргэн зуура түлжүүлхэ, буруу, хашарагуудые шахан таргалуулхада экономическа талаараа ямар аша үрэтэйб гэжэ хэлээ.

Соведэй заседани дээрэ КПСС-эй обкомой парторг нүхэр Аюров, үйлэдбэриин управлениин начальник нүхэр Игнатьев, Үдын совхозой главна зоотехник нүхэр Громов гэгшэд нэгэдэхи асуудалаар үгэ хэлээ.

Зүбшэгдэһэн асуудалаар тусхай хэмжээ ябуулганууд хараалагдажа, тэрэниие бодото хэрэг дээрэнь бэелүүлхые колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ дурадхагдаба.

Трактор, машинануудые заһабарилха болон механизаторнуудай бүгэдэ ниитын һуралсал эмхидхэхэ гэһэн хоёрдохи асуудалаар «Сельхозтехника» нэгэдэлэй Хориин отделениин начальник нүхэр Матвеев, үйлэдбэриин управлениин главна инженер нүхэр Бакланов гэгшэд элидхэл хэһэн байна.

Элидхэлшэд болон үгэ хэлэгшэд Мухар-Шэбэрэй аймагай «Победа» колхозой механизаторнуудай үүсхэл халуунаар дэмжэжэ, хүдөө ажахынгаа техникэ эдэ үдэрнүүдтэ сүм суглуулжа, бултыень сэбэрлээд, графигай ёһоор заһабарилжа эхилхэ гэлсээ. Тиигээд үбэлдөө хэрэгтэ хэрэггүй газарта трактор намнахагүй, шадаал һаа хүдэлмэреэ мориной хүсөөр хэхэ гэбэ. Ажахы бүхэндэ тэжээл зөөхэ хүдэлмэридэ хоёр-хоёр трактор табяад лэ, заһагдаһан бусад тракторнуудые хабар болотор хүдэлгэхэгүй гэһэн шиидхэбэри абаа.

Механизаторнуудай бүгэдэ ниитын һуралсалда эрхимээр бэлдэжэ, хаа хаанагүй һургуулиин хэшээлнүүдые ноябриин 3-һаа эхилхэ гэжэ батаар хэлсээд тараһан байна.

П. Натаев,
«Шэнэ Үдэ» газетын редакторай орлогшо.

ПАРТИИНА АЖАБАЙДАЛ

ЮУНЭЙ ТҮЛӨӨ ПАРТКОМ ШҮҮМЖЭЛЭГДЭЭБ?

«Дружба», «Коммунизм», Карл Марксын нэрэмжэтэ ба Ленинэй нэрэмжэтэ колхозууд нэгэдэжэ, Чисаанын совхоз болоһоор жэл хахад үнгэрбэ. Һаяшаг эндэхи партиина организациин тоосоото суглаан болоо. Коммунистнарай урда парткомой секретарь нүхэр **Гармажапов** элидхээ.

1961 ондо ниитын мал олошоруулха түсэб гансал эбэртэ бодо малаар дүүргэгдээ. Тиихэдэ гүрэндэ ноохо, үндэгэ худалдаха түсэбүүд дүүргэгдээгүй.

Мүнөө жэлэйнь байдал харахад үзэхэдэ, хубилһан юумэ хомор. Үнгэрһэн юнэ һарын туршада 307 толгой эбэртэ бодо мал, 4695 хонид гарзада ороо. Олон малай һубайрһанһаа боложо, 130 тугал, 4860 хурьгад абтаагүй. Энээнһээ боложо мяха үйлэдбэрилхэ ба худалдаха түсэбэй дүүргэлтэ хүндэшэг байдалда оронхой, юуб гэхэдэ жэлэй дүүргэлтэ үшөө 1815 центнер мяха тушааха ёһотой. 170 мянган үндэгэнэй орондо оройдоол 69 мянган үндэгэн худалдагдаа.

Һү абалгаар совхоз жэлэй түсэб дүүргээ, үшөө 4—4,5 мянган центнер тушаахаар шиидээ.

Хэды тиигэбэшье, мал ажалай бүхы һалбаринуудые согсолон харахад үзэхэдэ, хүтэлбэрилэгшэд, илангаяа парткомой, тэрээндэ ёһото анхарал хандуулдаггүй байдалынь элирнэ. Жэшээлхэдэ, мал ажал дээрэ 185 коммунистнарай 69-ниинь, комсомолшуудай гурбанайнь нэгэ хуби ажаллана.

Суглаан дээрэ һаалишан нүхэр **Бадмаева** дайралдаһан хүниие фермэ, гүүртэнүүдтэ хүдэлхөөр эльгээжэрхинэ гэжэ партком ба дирекциие тон зүб шүүмжэлбэ.

—Манай «Дундаадан» гүүртэдэ үхэршэнөөр нэгэ архиншаниие эльгээгээ бэлэйт. Тэрэ мал харууһалха тухай бодолгогүй, харин архяал намнаргиа бэлэй. Тиимэ зониие манда бү эльгээгты,—гэжэ тэрэ мэдүүлээ.

Ветеринарна хүдэлмэрилэгшэдэй харюусалгагүй, харалгүйсэлые бэшэ ажал тухай, малай үхэлые гэршэлһэн акт табяалдэ тэдэнэй ажалаа хизаарлажархидаг ушарнуудые тодорхой жэшээнүүдээр харуулжа байгаад Хориин управлениин инспектор-эмхидхэгшэ нүхэр **Данзанов**, совхозой управлениин аппарадай парторганизациин секретарь нүхэр **Туманов** гэгшэд хөөрэбэ.

— Таряа хуряалга дээрэ тойрговоод лэ, ерэхэ үбэлжэлгэ тухай мартагдаһан байна. Малай байрануудые заһабарилга ушжагаарһан зандаа. Ажалай дүршэлтэй малшад шэлэн олдоодүй байһаар. Теэд хамар доромжай үбэл ерээд байна ха юм. Али совхозой хүтэлбэрилэгшэд нёдондоһоо орходоо ехэ үбһэ бэлдэхэ һанаагаа амарлшо гэшэ гү?—гэжэ коммунист нүхэр Ринчиндоржиев тон зүб асуудал табиба.

Мэргэжэлтэд хэрэгтэй. Тэдэнгүйгөөр мал ажалые түргэнөөр хүгжөөхэ бэрхэтэй.

— Тоосоото үе соо нэгэшье хамтын суглаан зарлагдаагүй. Парткомой заседанинууд дээрэ гол түлэб үйлэдбэридэ хабаатай асуудалнуудые хаража үзэдэг байгаабди,—гэжэ элидхэлшэ хэлэбэ.

Энэ шүүмжэлэлыень үгэ хэлэһэн коммунистнар тодорхойлбо. Ниитэ-агитационно хүдэлмэри хайша , хэрэгээр ябуулагдана. Агитаторнуудай хөөрэлдөөнүүд, семинарнууд үнгэргэгдэдэггүй һэн. Жэшээлхэдэ, агитаторнууд главна ветврач нүхэр Доржиев главна агроном нүхэр Андреев хоёр нэгэшье хөөрэлдөө эмхидхээгүй. Совхозой хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд зоной урда политическэ удхатай элидхэл ба лекцинүүдые уншаагүй.

— Хүтэлбэрилэгшэд фермэ гү, али гүүртэ дааганшатай уулзабал, хэрэг бүтэө гэжэ тоолодог,—гэжэ Михайловкын һургуулиин директор нүхэр **Золтоев** мэдүүлбэ.

— Малшадай культурна ажаһуудалай эрилтэнүүд тухай хүтэлбэрилэгшэд блокнот соогоо бэшээжэ абаад лэ һүүдэнь мартажархидаг. Тиихэдэ 1-дэхи фермэ дээрэ мүнөө болотор клубай үгы дээрэһээ, кино, концерт харахын аргагүй. Энэл шалтагааһаа заримшуул сүлөөтэй сагаа архидажа гү, али хаартаалдажа үнгэргэнэ,—гэжэ нүхэр **Ринчиндоржиев** тэмдэглэбэ.

Партком ниитэ организацинуудые (профсоюзуудые, женсоведые, арадай дружинынуудые) тон һулаар хүтэлбэрилдэг.

Суглаан хэлсэһэн асуудалаараа дэлгэрэнгы тогтоол баталан абаа.

Д. Урбазаев.

Соёлой университет ажаллажа эхилбэ

Байгша оной октябриин 31-дэ КПСС-эй обкомой байшангай ехэ заал соо Улаан-Үдэ хотын арадай соёлой университедэй һуралсалай шэнэ жэл эхилбэ.

Тус университет хадаа дүрбэн жэлэй турша дотор ажаллана. Хэрбээ түрүүшын жэлдэ тэрэниие 40 хүн дүүргэжэ гараһан байбал, 1962 ондо 83 хүн амжалтатайгаар дүүргэһэн. Теэд мүнөө жэлдэ дурсагдаһан соёлой һургуули юу хэхэ түсэбтэй гээшэб? Тэндэ һуралсагшад нэн түрүүн марксистско-ленинскэ эстетикэ шудалха, театрай, хүгжэмэй, уран зурагай болон киногой талаар эрдэм мэдэсэ оложо абаха байна. Гадна артистнуудтай, режиссёрнуудтай, уран зураашадтай, уран зохёолшодтой болон композиторнуудтай уулзалганууд эмхидхэгдэхэ, музейнүүдые, шэнэ зүжэгүүдые болон шэнэ фильмнүүдые ниитээрээ ошожо харалга үнгэргэгдэхэ юм.

Мүнөө жэлдэ дурсагдаһан университедтэ һурахаяа дүрбэн зуугаад хүн, гол түлэб залуушуул мэдүүлгэ бариһан байха юм. Тэдэнэй тоодо ПВЗ-гэй шулуушан Володин, № 1 хилээмэнэй заводой хүдэлмэришэн Споромец, № 2 ательейн мастер Морозова, инженер-геофизик Комиссаров, врач Тумуреева болон бусад оролсоно.

Университедэй ажал хүдэлмэреэ эхилһэн тухай тэрээнэй ректор нүхэр Иофин Г. Л. хурянгы үгэ хэлэбэ. Тиихэ зуураа, суглараг шадые һуралсалай түсэбтэй танилсуулба.

— Нийслэлэй дээдэ һургуулинуудай багшанар, искусствын хүдэлмэрилэгшэд, уран зохёолшод, уран зураашад һайн дураараа лекцинүүдые уншаха юм,—гэжэ тэрэ онсолон тэмдэглэбэ.—«Ленин искусство тухай» гэһэн лекциһээ уламжалан, мүн совет элитэ артистнууд тухай, суута режиссёрнууд К. Станиславский, В. Немирович-Данченко, Г. Охлопков тухай һонирхолтой хөөрэлдөөнүүд үнгэргэгдэхэ. Уран зурагай талаар—графика, барилга, тоһон шэрээр зуралга, арадай зурагай искусство тухай лекцинүүд эмхидхэгдэхэ. Тэрэшэлэн республикын театрай артистнуудай болон уран зураашадай юу хэжэ байһан тухай дэлгэрэнгы хөөрэлдөөнүүд үнгэргэгдэхэ.

Соёлой университедэй ажал хүдэлмэридэ амжалтануудые хүсэжэ, Хоца Намсараевай драмтеатрай директор нүхэр Балбаров, уран зураашадай үмэнэһөө нүхэр Рудь, һурагшадай зүгһөө нүхэр Камиссаров, соёл-гэгээрэлэй училищиин студент Муруева гэгшэд үгэ хэлэбэ.

Тус баяр ёһололой түгэсхэл дээрэ оперо, баледэй, ород драмын болон филармониин артистнар арадай университедэй оюутаниие өөрынгөө ажал хэрэгтэй, бэлиг шадабаритай танилсуулба.

Б. Егоров,
Улаан-Үдын арадай соёлой университедэй соведэй гэшүүн.

Казаньда юрынхиһөө ондоошог хүдэлмэришэн-залуушуулай һургуули нээгдэбэ. Энэ һургуулида багшанарай институдай студентнүүд һайн дураараа ном заадаг юм.

Комсомолшуудай үүсхэлээр байгуулагдаһан тэрэ шэнэ һургуулида зуугаад һурагша һурана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 8-дахи класста физикын хэшээл боложо байна. Физико-математическа факультедэй 4-дэхи курсын студент Роберт Каримов хэшээл үнгэргэжэ байна.

ТАСС-ай фотохронико.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ

ПОСЁЛОГОЙ СОВЕДЭЙ ТООСООН

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум Загарайн аймагай Онохойн поселогой ажалшадай депутадуудай Соведэй хүдэлмэри тухай асуудал хаража үзэбэ. КПСС-эй XXII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, тус Соведэй гүйсэдхэхэ комитет эмхидхэлэй-ниитэ хүдэлмэриие һураггүй һайжаруулаа, Соведэй сессинүүд хуулита болзор соогоо үнгэргэгдэнэ. Тиигэжэ поселогой ажабайдалда хабаатай шухала асуудалнууд хэлсэгдэнэ, шиидхэгдэнэ гэжэ Верховно Соведэй Президиум тэмдэглэбэ.

Һунгагшадай захяа найдабариие бэелүүлжэ, һүүлэй хоёр жэлэй хугасаада үхибүүдэй саад, түмэр замай станциин дэргэдэ бани, найман жэлэй һургуулида хоёр классай багтаха гэр ба мастерской бодхоогдоо. Шара үлэн гэжэ горхон дээгүүр хүүргэ баригдаһан.

Эрхэтэдһээ ороһон гомдол, мэдүүлгэнүүдэй бүридхэлые һайжаруулха, тэдэниие шиидхэхэ хэрэгые гуримшуулха талаар поселогой Соведэй гүйсэдком зарим тэды хүдэлмэри хэһэн байна.

Гэхэтэй хамта, поселогой Соведэй, тэрэнэй гүйсэдкомой ажал ябуулгада горьтойхон дутагдалнууд, алдуунуудшье бии. Үйлэдбэри дээрэ ариг сэбэрые, аюулгүйгөөр хүдэлхэ гуримые сахиха, тэрэшэлэн соёл болбосоролдо хабаатай барилгануудай ябасые хинан шалгаха хүдэлмэри мууса эмхидхэгдэнхэй.

Жэшээнь, аяар 2000 гаран хүдэлмэришэдтэй Онохойн модоной комбинадай үйлэдбэриин участогуудта нэгэшье столово байхагүй. Комбинадай нэгэшье цехтэ хүдэлмэришэдэй ажалайнгаа һүүлээр бэеэ угааха түхеэрэлгэ тодхогдоогүй байна. Тиихэдэ медицинскэ туһаламжаар ажалшад мууса хангагдана, олон цехүүдтэ эхэнэрнүүд хүндэ хүшэр хүдэлмэри хэнэ, хамтын байрануудта ариг сэбэр хангалтагүйгөөр сахигдана.

Иимэ дутагдалнуудые усадхаха гэһэн эрилтэ комбинадай директор, поселогой Соведэй депутат В. А. Титенкодо Соведэй болон гүйсэдкомой зүгһөө огто табигданагүй.

Комбинадай үйлэдбэриин 4-дэхи участогай клуб үнгэрһэн зундаа ходо хаалтатай байгаа, поселогой Соведэй мэдэлэй клуб үбэлэй үедэ хүдэлхөөр бэлдэгдээгүй байһаар. Эмнэлгын эмхи зургаануудай байшангуудшье мүн лэ заһабарилагданагүй.

Олон депутадууд өөһэдынгөө округой һунгагшадтай нягта холбоо байгуулнагүй, поселогой Соведэй абаһан шиидхэбэринүүд тухай һунгагшадтаа хэлэжэ, ойлгуулжа үгэнэгүй. Нэгэшье депутат энэ жэлэй эхинһээ хойшо һунгагшадайнгаа үмэнэ өөрынгөө ажал ябуулга тухай тоосоогоо хээгүй байха юм. Соведэй саг үргэлжын комиссинууд тон хангалтагүйгөөр уялгаяа бэелүүлнэ, тэдэнэр өөһэдынгөө хүдэлмэридэ нютагай эдэбхитэдые олоор хабаадуулнагүй.

Ажаһуудалай, соёл болбосоролой, тосхоноо болбосон түхэлтэй болгохо асуудалнуудые шиидхэлгэдэ, худалдаа наймаанай, ниитын эдеэ хоолой эмхи зургаануудай, һургуули болон үхибүүдэй ясли ба саадай, ажаһуудалай хэрэгсэл хангаха предприятинуудай, эмнэлгын газарнуудай хүдэлмэридэ бии байгаа дутагдалнуудые зайсуулжа, шиидхэхы хубилалта туйлаха хэрэгтэ депутадуудай болон саг үргэлжын комиссинуудай анхарал онсо хандуулхые поселогой Соведэй гүйсэдкомые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум уялгалба.

Гэшүүн бүхэнэй харюусалгые дээшэлү...

Политическэ, шэнжэлхы ухаанай эрдэм дэлгэрүүлхэ бүлгэмэй гэшүүн бүхэн ленинизмын сурталые дэлгэрүүлхэ, эрдэм, техникын туйлалтануудые түрүү дүй дүршэл нэбтэрүүлхэ зорилгоор ехэ хүдэлмэри ябуулха уялгатай.

Республикын хэлтэсэй правлениин президиум тус бүлгэмэй Хориин нэгэдэлэй ямараар ажаллажа байһан тухай һаяхан хаража үзэбэ. Тэндэхи лекторнүүдэй хүсөөр байгша оной 9 һарын туршада КПСС-эй XXII съездын материалнуудаар, партиин бусад шухала шиидхэбэринүүд тухай хоёр зуугаад лекци уншагдаа. Мүн хүдөө ажахыдахи түрүү дүршэл тухай 80 лекци, педагогикын асуудалнуудаар далаад лекци уншагдаһан байха юм.

Лекторнүүдэй олохон бүлэгүүд бүхэли жэлэй туршада горьтой хүдэлмэри ябуулаа. Жэшээлхэдэ, Хэжэнгын дунда һургуулиин бүлэг лекторнүүд (хүтэлбэрилэгшэнь нүхэр Н. Б. Лобсанов) сентябрь һарада 10 лекци уншаһан, буряад хэлэн дээрэ аман үгын журнал эмхидхэһэн байна. Лекци, хөөрэлдөөнэй һүүлээр заабол наадан эмхидхэгдэдэг, һургуулиин уран һайханай оюутанай концерт харуулагдадаг заншалтай.

Лекторнүүдэй Загастайн (хүтэлбэрилэгшэнь С. Цыренжапов), Хүртэйн (хүтэлбэрилэгшэнь нүхэр Хаптухаев) бүлэгүүд баһал эдэбхитэй һайнаар ажалладаг.

Хориин аймагай ажалшад энэ жэлдэ ороoһото, тэжээлэй ургамалнуудай баян ургаса хуряагаад, гүрэндэ таряа худалдаха уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэв. Аймагайнгаа ажалшадай дунда түрүү дүршэл дэлгэрүүлхэ зорилгоор лекцинүүдые уншажа, энэ шухала хэрэгтэ хубитаяа оруулһан байна.

Гэбэшье политическэ, шэнжэлхы ухаанай эрдэм дэлгэрүүлхэ бүлгэмэй районой нэгэдэл лекционно пропагандые һайжаруулхаар тодорхой хэмжээнүүдые хараалнагүй. Хүдөө ажахын экономикын, промышленностиин асуудалнуудаар ороймдоол 26 лекци уншагдаа. Илангаяа манай совет эрдэм ухаанай, техникын гайхамшагта туйлалтануудые, замбуулин дайдын гүнзэгыгөөр шэнжэлэгдэжэ байһаниие хүн зондо тайлбарилан харуулха талаар биратай ажал хэнэгүй. Физикын, математикын, геологиин, астрономиин асуудалнуудаар, замбуулин дайдаар ниидэлгэ тухай нэгэшье лекци уншагдаагүй байшоо.

Эрдэм ухаанай атеизмын пропаганда аймаг дотор муугаар ябуулагдана. Х... гэрэгшэ жэлэй турша... мын асуудалнуудаар... уншагдаһан һаа, м... гэжэ 23 лекци эм... Зүгөөр тэндэхи хүн з... да һүзэгтэй хүнүү... олон байһаар. Теэ... шажанай хархис уд... буряад хэлэн дээрэ... шагданагүй шахуу.

Политическэ, ш... ухаанай эрдэм дэ... бүлгэмэй Хориин ... лекцинүүдые уншаха... гээ түсэбэй хахадые... гээгүй. Түлөөһэтэй 2... жэлэй туршада ун... хараалагдаһан байб... шамай 32 болгогдоо.

Бүлгэмэй энэ нэгэ... шалтагаанаар иимэ ... гүйгөөр ажалланаб гэ... рэнэй правлени, пре... ажалаа мууса эмхид... рюусалгата секретарь... Жаргалон лекторнүү... дэлмэриие эрид һайж... оролдолго, үүсхэл гар... эдэ тэдэнтэй нягта хо... гоор ажаллаха гэжэ ... гүй. Лекторнүүдэй б... үсөөхэн хүнүүдһээ б... зандаа.

Аймаг дотор 28 о... фермэнүүдтэй 6 совхо... промхоз бии. Хүдөө ... промышленностиин оло... гэжэлтэд тэндэ аж... байна. Тиигэбэшье һа... мэргэжэлтэдэй миил ... нэйнь нэгэ хуби бүлгэ... шүүд болоһон.

Лекционно пропаган... лөө ехэтэйгээр, ... ябуулха асуудалда ... Хориин райком анхар... гаар табина.

Бүлгэмэй республи... дэлениин хүдэлмэри... тэрэнэй харюусалгата ... тарь нүхэр Цыжипов ... нэгэдэлэй хүдэлмэри... руулха хэмжээнүүд... соонь абаагүй гээд пра... президиум тэмдэглэбэ.

Политическэ, шэнж... дэм дэлгэрүүлхэ бүлгэ... риин нэгэдэлэй, лект... бүлэгүүдэй хүдэлмэри... руулха хэмжээнүүдые ... ниин президиум х... Тиигэжэ лекторнүүдэй... лэй тоосоото һунгуули... лаан, бүлгэмэй гэшүү... оной конференци но... рада үнгэргэгдэхэнь... салгата ажалдаа хүн... үнэн сэдьхэлһээ хан... хайда Украинын сут... Надежда Григорьевн... да, Ленинградай хү... шэн И. Д. Леонов ... гаргаа һэн. Тэдэнии... дотороо хаа хаана... нөөр тунхаглаха шух... бүлгэмэй правлениин ... диум дурадхаа.

Н. М...

ТИИМЭ БАЙГААҺЭ...

(Үбгэн багшын дурасхаалта һанамж...)

1920 оной зун Сэлэнгын аймагай багшанарай суглаан дээрэ арадай гэгээрэлэй таһагые даагшаар һунгагдаа бэлэйб. Тэрэ үедэ Сэлэнгын аймагай харьяада мүнөөнэй Кабанскын, Сэлэнгын, Зэдын, Захааминай, Хяагтын аймагууд, Иволга нютаг орогшо һэн. Худара буряадай, Оронгын, Сэлэнгын, Сартуул-Гэгээтын, Захааминай ба Сүхын хушуунууд боложо аймагнай хубаардаг байгаа.

Хандалын эхин һургуулида (мүнөө Кабанскын аймагта ороно) багшалжа байтараа, багша А. Ф. Гашовада уялгаяа тушаагаад, шэнэ хүдэлмэриингөө газарта—Галуута нуур хүрэжэ ерээ һэм.

Тэрэ үедэ һургуулинууд үсөөн һэн. Тиимэ томо аймаг соо ороймдоол 17 буряад эхин училищи байгша бэлэй. Дунда, долоон жэлэй һургуулинууд аймагта огто үгы һэн. Гансал Сэлэн-Дүүмэдэ дээдэ шатын эхин училищи 1917 онһоо хүдэлжэ эхилһэн юм.

Революциин һүүлэй хүшэр хүндэ сагта абаһаар шэнэ һургуулинуудые бариха тухай бодохо аргагүй байгдаа гээшэ.

Аймагай арадай гэгээрэлэй хэрэгүүдтэй танилсаһанайнгаа һүүлдэ тэндэхи революционно комитедэй хүдэлмэрилэгшэд Бальчинов Д. Б., Базаров Ц. Б., Айсуев С. Д. болон Цыренжапов Б. Ц. гэгшэдтэй зүбшөөд, нютаг бүхэндэ һургуули эмхидхэжэ, эрдэмтэйшэг хүнүүдые багшанар болгон уриха гэһэн дурадхал аймагай революционно комитедтэ оруулаа һэм. Тэрэ дурадхалыем ревком дэмжээ бэлэй.

Хуушанай багша Ганжуров Сыретор Хандажаповичтай сугтаа үзэг бэшэг мэдэхэгүйе усадхаха шэнэ һургуулинуудые нээхэ тушаа улад зонтойнь хөөрэлдэбэбди... дотороо һайн гэр ... ород, хуушан монго... мэдэхэ, айл соогоо ... хүниие багша болго... радхабабди. Һургуу... түлеэ, самбар, парта ... хэрэгсэлнүүдые бэл... хыень сомонойхидто... даа һэн. Багшанар ... гүрэнһөө салин аба... бшуу даа. Хоёр пүү... хоёр пүүд мяха, 10 һ... ра тоһо багшадаа һа... дэ үгэжэ байхаар ни... лаан дээрэ тогтоол... айлайхид хамтаран ... лоо бэлэй.

Ном һударшье оро... шахуу байгаа, теэд ... олохоншье хүшэр һэ... нар өөрынгөө онсо ... гажа, хуушан түхэлэй... нүүдые буулгажа аб... тай байгаа бшуу. М... хэшье гэжэ үгыл һэ...

Иигэжэ 1920—192... хугасаа соо хорёод ... гуули аймаг соого... һэмли. Нютаг бүхэн... лиин шэнэ байра б... хашардаг байһан үе...

Буряад һургуулин... бүүдые хүмүүжүүлхэ... ри эрид шууд һай... багшанарай мэргэж... лүүлхэ хүдэлмэри ... үргэнөөр ябуулагда...

Сэлэнгын аймаг... һоо 1962 он хүрэтэ... дайнь тоо 21 дахин ... Мүнөө хамаг үхиб... жэлэй һургуули за... гэнэ. Дээдэ һургуу... гэжэлтэд ажахын о... ринуудта хүдэлдэг...

Энэ хадаа Сове... үедэ богонихон бо... най хараһаар бай... даһан хубилалта б...

Б. ...
пенсио...

СОЦИАЛИС ОРОНУУДААР

ХАМТЫН ХҮСЭН

Кнежевес гэжэ нэрэтэй кооперативта ошожо ябахадаа, сэхынь хэлэхэдэ, энэ жэлдэ хэр ехэ ургаса абаһан ажахы юм ааб гэжэ балай ехэ найдабаригүйгөөр бодожо ябаа бэлэйб. Юундэб гэхэдэ, хабар эндэ ерэхэдэмни, намараймнай таряан хүлдэшоо, дахин тариха болоод байнабди гэжэ кооперативайхид уруу дуруу юумэнүүд байгаа һэн.

...Удангүй Кнежевес тосхоной захын гэрнүүд харагдаба. Энэ кооперативай хүн зон сүлөөгүй ажалаа хэжэ байна хэбэртэй. Тракторнууд яаралтайгаар хайшаашьеб ошожо ябана. Кукурузын ногоон эшэ намаа ашаһан автомашинанууд силосэй нүхэн тээшэ шуумайлданад.

Хүдэлмэриингөө хуосаһа үмдэһэн Милан Рихедский—кооперативай агроном, газар дороһоо гараһандал, гэнтэ урдамни бии болоод байба. Һахал ургашаһан, тооһо шоройдо дарагдашаһан тэрэнэй нюурые харахадамни далда удхатайгаар миһэлзэжэ байба.

Агрономтой гараа барисалдаһаар байтарнай зоотехник Доудера хажуудамнай бии болобо. Мүнөө жэлдэ байгаали муу зангаа харуулжа, ажахыдамнай ехэ хохидол хүргөө гэжэ тэдэнэр хөөрэбэ. 300 гектар намарай таряан хүлдэшоо, нэгэ бага үлэгшыень хулганаан эдижэрхёо. Гадна удаан унжагай хабар болоо. Юрэдөөл урдань табиһан түсэбнай эбдэржэ, хүнүүднай хүлдөө унаһан, яһала һанаа сэдьхэлээ зобоһон байгаа гэжэ тэдэнэр хөөрэнэ.

— Удааржа нюбшоржо байха сүлөөгүй—габшагай түргэн хүдэлхэ ушартай болоо һэмди,—гэжэ агроном хөөрэнэ. — Шангахан шалгалтада орожо гараабди. Теэд хүнүүднай энэ шалгалтаяа ехэ һайнаар дабажа гараа. Эндэл хамтын хүсэнэй ехэ байһаниие мэдээ һэмди.

Рихедский хүнүүдэй нэрэнүүдые дурданагүй. Теэд дурдаһанайшье хэрэггүй байгаа. Хамаг хүнүүд бултадаа нэгэ хүн мэтэ байгаалитай тэмсэжэ ороо ха юм. Хосорһон намарайнгаа таряанай газарые дахин хахалжа тарилга хээд, һайн ургаса ургуулжа, тэрэнээ гээлтэгүйгөөр хуряажа абаһан байна.

Энэ жэлдэ үнэхөөрөө үндэр ургаса тэдэнэр хуряажа абаһан байна. 105 гектар хабарай шэниисэһээ гектарай 36,5 центнер, 178 гектар ешмээнһээ гектарай 46 центнер, тиихэдэ 15 гектар дээрэһээнь гектарай аяар 60 центнер ороoһо абаа, 30 гектар дээрэһээ гектарай 50,5 обёос хуряажа абаба. Теплична ажахыһаа 600 мянган крон олзо оруулаа.

— В. А. Светличнын арга методээр таригдаһан саахарай свёкло хэр ургааб?—гэжэ би һурабаб.

Энэл асуудалаар ехэтэ һонирхожо ябаһан байгааб. Ушар юуб гэхэдэ, суута совет механизатор В. А. Светличный энэ хабар Чехословаки ошоходоо, энэ Кнежевес кооперативта ерэһэн байгаа юм. Тиигэжэ «туршахын» тулада саахарай свёклые Светличнын зааһан арга методээр багашаг участок дээрэ тариһан байгаа.

— Тэрэ туршалгымнай участок Светличнын зүб заабари үгэһыень гэршэлээ,—гэжэ Рихедский хэлэнэ. — Туршалгымнай участок дээрэһээ бэшэ тээхиһээ һураггүй ехэ свёкло абтаа. Светличнын арга методэй аша туһань аргагүй ехэ. Эгээ түрүүшээр—хүндэ, бүтээсэ багатай гарай хүсөөр хэгдэдэг хүдэлмэриһөө эхэнэрнүүдые сүлөөлнэ. Хоёрдохёор, комплексно механизаци нэбтэрүүлхэдэ, свёклын өөрынь үнэ сэн химда болоно. Дунда зэргээр абахада гектарай 320 центнер свёкло абаабди.

Мал ажал тухай хөөрэлдэжэ эхилхэдээ, кукуруза тухай хэлсэһэмнай мэдээжэ. Н. С. Хрущевой зүбшэлөөр эгээ түрүүшээр кукуруза тарижа эхилһэн хүршэ ажахыдань һаяшаг ошожо ерээ һэм. Тэрэ ажахын түрүүлэгшэ Л. Райтор кукуруза ажахымнай гол тулга, тэжээлэй шухала бааза болоод байна гэжэ хэлээ һэн. Мүн эндэшье, Кнежевестэ кукуруза хүндэтэ һуури эзэлдэг болонхой. 60 гектар талмай дээрэһээ гектарай 370 центнер ургаса абаһан байна.

— Энэ «эдеэн» хэр амтатайб гэжэ үхэрнүүд хэлэнэгүйл даа,—гэжэ зоотехник Доудера шогтойгоор дуугарна.—Тиибэшье нэгэ хэды тоонуудые хэлэжэ үгэһүүб: энэ жэлдэ газарайнгаа гектар бүхэнһөө 242 килограмм мяха, 1300 шахуу литр һү, үнеэн бүхэнһөө дунда зэргээр 3 мянга шахуу литр һү абаабди. Кукуруза гээшэмнай иимэ байнал даа!

— Иимэ ехэ амжалтадамнай ямаршье нюуса юумэ байхагүй, харин үнэн зүрхэнһөө оролдожо, ажал хэрэгээ мэдэнгеэр, гуримтайгаар лэ хүдэлмэрилһэн байнабди,—гэжэ агроном хөөрэнэ.

Энэ кооперативайхид бултадаа бодолтойгоор, оролдосотойгоор ажалладаг. Нэн түрүүн ажал хэрэгтээ үнэн сэхээр хандажа, хүдөө ажахыда бии байгаа бүхы түрүү, туһатай юумэнүүдые ажалдаа нэбтэрүүлнэ.

— Тиихэдэ үшөө Чехословакиин Коммунистическэ партиин XII съездын нэрэ зүүхын түлөө мүрысөөн туһалжа болоо ёһотой,—гэжэ агроном нэмэнэ.

Энэ мүрысөөндэ тус кооператив район соогоо түрүү һуури эзэлжэ, хүндэтэ нэрэ зэргэ олоһон байна.

Правленидэнь ороходоо, энэ кооперативай ажабайдалда боложо байһан үшөө олон һонин юумэнүүдые дуулааб. Ажахын хубаагдадаггүй жасань жэл бүхэндэ 1 миллион кроноор нэмэдэг, кооперативай социальна тэдхэмжын жасада хэдэн зуун мянган крон оруулагдана, таряашадай хүлһэ салингыншье дээшэлжэ байдаг—дунда зэргээр жэлдээ 1400—1500 крон болодог.

Минии тушаа урдамни кооперативай бухгалтер Фердинанд Немец гэгшэ ехэл хүхюун хөөрүү юумэ һууна. Һанаа үнөөгөө зобохо, гомдохо голхорхо юумэнэй үгы хадань ехэл омог дорюунаар шоотынгоо яһахануудые иишэ тиишэнь татажа һуугаа бэлэй.

Михаил Никиточкин,
ТАСС-ай корреспондент.

Чехословакиин Социалистическэ Республика. Острава шадарай «Татра» гэжэ автомобильна заводой цех соо «Татра-603» автомобиль хабсаргажа байна.

ЧТК-ТАСС-ай фото.

МАНАЙ ХАНИ БАРИСААН МАНДАГ!

..а он соо совет космонавт Герман Титов Монголоор айл...на. Зураг дээрэ: Герман Титов Монголой засаг түрын ...дтэй уулзалгын үедэ хүүгэдһээ бэлэг абажа байна.

...ани барисаамнай мүнхэ!

...гол-совет арадуудай хани барисаан үни холын хо...удһаа эхитэй юм. Тэрэ үедэ манай арадай агууехэ ...ениндэ Монголой эрхим хүбүүдэй түлөөлэгшэд Сүхэ ...түрүүтэй ошожо, арад түмэнэйнгөө һайн һайхан хүсэл ... дуулгаад, түрэл оронойнгоо ерээдүйн ехэ замай ... абажа бусаа бэлэй.

...сагһаа хойшо манай хани барисаан үдэрһөө үдэртэ ...жэн, улам һалбаран байгаа. Жэлһээ жэлдэ үнгэр... монгол-совет хани барисаанай һара хадаа энээнэй ...оложо үгэнэ. Мүнөөшье жэл үнгэргэгдөөд дүүрэжэ ...заншалта һарамнай манай хани халуун нүхэсэлэй ...э гэршэ болоһониинь дамжаггүй. Мүн энэ ушартай ...уулан, бүлэг монгол нүхэднай манай орон, тус... манай республика айлшалжа ерэбэ. Тэдэ нүхэдөө ...маршалха зуураа, манай республикын ниислэлээр, ... нютагуудаар айлшалхыень уринабди. Тусхайлан ... Улаан-Үдын Ленинэй орденто паровозо-вагонно за...нгын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз ошохо ...адаймнай делегациие толгойлогшо Сэлэнгын аймагай ...сэдхэхэ хуралай түрүүлэгшэ нүхэр Дамдин: ...аниие хани халуунаар угтаһандатнай шэн сэдьхэлһээ ...бди,—гэжэ мэдүүлээ.

...өөдэр үнгэргэгдэхэ монгол-совет хани барисаанай ... манай арадуудай хэтэ мүнхэ хани нүхэсэлэй үшөө ...шэ болохо байһаниинь лабтай.

Ц. Дондуков,
монгол-совет хани барисаанай бүлгэмэй
Буряадтахи таһагай харюусалгата секретарь.

...дэтэ нүхэднай, мэндэ амар!

...совет хани барисаанай ... орон дотор амжалтатай...гэгдөөд дүүрэжэ байна. ... һарые, мүн манай мон... нүхэд ажалай амжалтаар ... мэдээнүүд саг үргэлжэ ...имэ оршон байдалда бая...хаар бэшэ.

... орондо ябахадаа эдэ нү... зохёолой али бүхы ... хөөрэлдэһэнөө, зарим ...алдаһанаашье ухаандаа ...ужа ябадагби. Манай ха... уулзалга минии творческо ...дэд нүлөө үзүүлээ һэн.

Удаань Монголой мэдээжэ поэт Д. Тарвын «Монгол сайхан оромни» гэһэн шүлэгүүдэйнь согсолбори буряад хэлэн дээрэ оршуулжа, хэблүүлэн гаргаа һэм. Иимэ баяр баясхаланта үе сагта айлшалан ерэһэн монгол нүхэдтөө хэлэхэ байнаб:

— Хани барисаамнай жэл ерэхэ бүри мүнхэ ногоон сэсэгүүд мэтэ һалбаран хүгжэжэ байг, уран шүлэгүүднай, уянгата дуунуунай хани барисаагымнай магтан, улам шангаар зэдэлжэл байг!

Ц. Бадмаев, поэт.

МОНГОЛ ОРОН ҺАЙХАН!

... совхоздоо хонишоноор ... Минии нютаг болохо ... тала үргэн уужам, үзэс...ан юм. Таладаа гараад ... монголой агууехэ шүлэг...доржын Нацагдоржын ...имэ дууһай мүрнүүдые ...тан дууладагби.

...энхэн харагдагша
...бшата уула минь..»

...бан хэрэгээр Монгол ...лор талаар ябаха ушар ...ьаншье байха. Тиихэдэ социализм байгуулжа байгаа аха дүү арадайнгаа жабхаланта ажалые хаража үнэн зүрхэнһөө баясан, омогорхон ябаа һэм. Мүнөө монгол-совет хани барисаанай һарын үнгэргэгдэжэ байхада, аха дүү монгол нүхэдтөө ажалай амжалта хүсэжэ, хани барисаагаа улам бэхижүүлээ гэжэ уряалан хандаха байнаб.

Д. Дампилов,
Хэжэнгын совхозой хоёрдохи
фермын хонишон.

БЭЛИГТЭЙ АРАД

... залуу ябахаһаа хойшо ...алза хээгээр, уран зура...ожо эхилһэн хүм. Нёдон...гол ороноор ябаад ерэхэ...нүхэдэйнгөө эрхим эрхим ... хаража, үнэн зүрхэнһөө ...б. Монголой нилээд то...раашадай нэгэн болохо ...й угалзануудые хараха-даа, бүхы Монголой түүхэтэй танилсажа байһандал болоо һэм. Мүн мэдээжэ зураашад Чултум, Цэвэгжаб, Одон гэгшэдэй бүтээлнүүд ямаршье музейн шэмэг болоходоо ядахагүй байна. Энээниие байгша оной зун манай республикын ниислэл хотодо нээгдэһэн Монголой уран зурагай выставкэ харaашад баталха байха. Тус выставкые даажа ерэһэн уран зурааша, Гүрэнэй шангай лауреат Гэлэгийн Одон:

— Хани барисаагаа үдэрһөө үдэртэ бэхижүүлжэ байхамнай сайхан! — гэжэ юрөөн хэлэһэниинь мартагдадаггүй. Монголдо ябахадамни мүн лэ иигэжэ хэлэдэг байгаа. Бэлигтэ аха дүү арадтаа айлшалжа ябахадаа хэһэн нэгэ зурагаа «Буряад үнэн» газетэдэ мүнөө үгэхэмни.

Ф. Балдаев,
уран зураша.

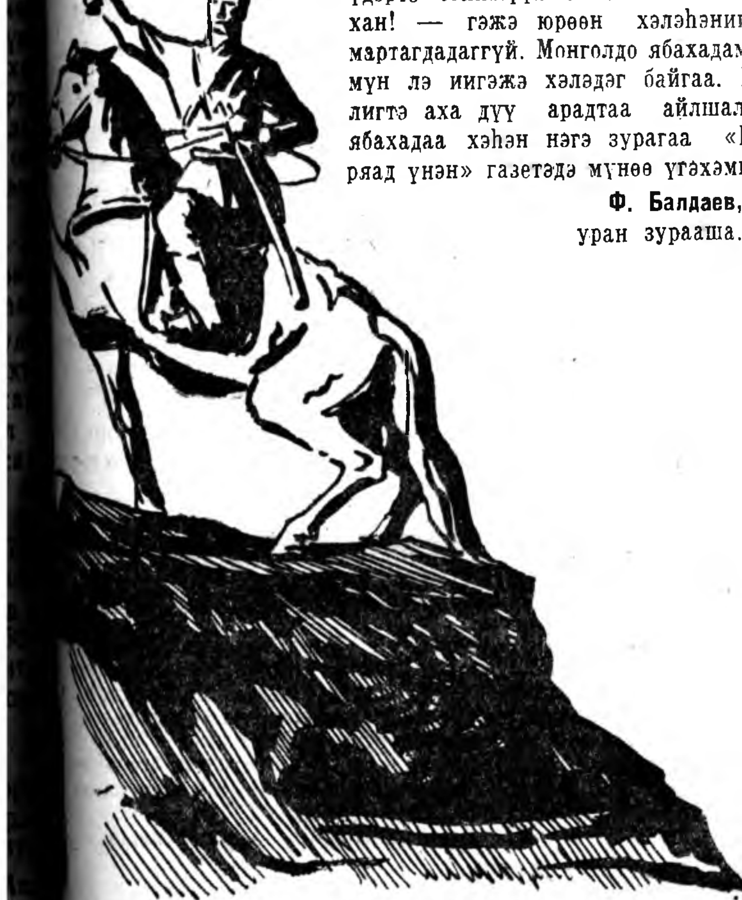

Ц. ДОНДОКОВА.

АХА ДҮҮ АНДА НҮХЭД, АМАР САЙН!

Хангай губиин талада,
Халха уужам нютагта
Хүдэлмэриин булагаар дэбэрһэндэл
Нацагдоржын шүлэгүүд
Алим жэмэсээр адхарна,
Арад түмэнэй сээжэндэ
Аглаг агаараар амисхаалагдана.
Энэл даа түрэл нютагшни,
Эмжэн Монгол ороншни.
Энхэ тайбанай замаар
Эршэтэй шударгы дабшаһан
Эрэлхэг хүбүүдэйнгээ хабаар
Эрдэм бэлиг задаран,
Халуун ажалаар бусалан,
Хамтын хонидоор исалан
Хаанаш ябахада һанагдаха
Хангай губи талашни.
Монгол нютаг—эхэ ороншни,
Шинии түрэһэн алтан үлгышни.
Халхын хүү шамда
Һаруул байдалай түлхюур үгөө.
Баруун гартаа үзэг бяряаш,
Баян бэлигэй үүдэ нээгээш.
Арадһаа абьяас булаглаа,
Абьяасһаа бэлиг һубаглаа.
Ахэ тэнюун талын дундуур
Үльбэрөө, мэлмэрээ хүүюур.
Энэл даа түрэл нютагтнай,
Эмжэн Монгол оронтнай.
Арюун хүдэлмэреэ
Алдар габьяа болгохые,
Амжалта бүхэнөө
Арад түмэндөө зорюулхые
Зол жаргал гэжэ
Яруу найрагша Сэнгээ —
Яряа дэлгэн сэдьхэлээ.
Аялгата үгэнүүдышни малшад
Аршаан шэнгеэр амасанад.
Энэл даа түрэл нютагшни,
Эмжэн Монгол ороншни.
Шэнэ Монголой,
Байгалай дуунуудай
Бардам хүхюу аялганууд
Алтай, Хангай, Мүнхэ Сарьдагые зэдэлгэн,
Алта мүнгэн хурын дуһалаар сасарна.
Арад уласуудай тэнгэри холбон,
Аха дүүгэй андын барисаагаар
Агуу багшын туг доро мандана

Совет-монгол хани барисаанай һарые монгол аха дүүнэрнай тэмдэглэнэ

1. **Улаан-Баатар.** Октябриин хубисхалай 45 жэлэй ойдо зорюулагдаһан монгол-совет хани барисаанай һара Монголой ниислэл хотодо илангаяа эдэбхитэйгээр үнгэргэгдэбэ. Гурбан неделиин болзор соо хорёод гаран хани харилсаанай үдэшэ, мүн Монголдо байгаа совет мэргэжэлтэдтэй уулзалганууд эмхидхэгдээ.

2. **Сүхэ-Баатар.** Совет-монгол хани барисаанда зорюулагдаһан баярай үдэшэ Сүхэ-Баатар хотын соёлой ордондо болобо. Энэ ехэ баярай суглаанда Буряадай Хяагтын аймагай гүйсэдкомой түрүүлэгшэ П. В. Павлов байлсаа.

3. **Хобдо.** Хатан баатар Магсаржабай нэрэмжэтэ кинотеатрай байшанда болоһон баярай суглаан дээрэ АДХ захиргаанай орлогшо дарга Лхагважаб, Зүблэлтэ ороной багша А. В. Донсков, малай эмшэн Дэжид совет-монгол арадуудай хани барисаанай улам бэхижэн мандахын түлөө юрөөлэй үгэнүүдые хэлэбэ.

4. **Мандал-Губи.** Дунда губиин аймагай түб хотодо хани барисаанай баярай суглаанда хэдэн зуун хүн сугларaа. Эдэ үдэрнүүдтэ аймагай соёлой байшанда «В. И. Ленин», «Совет-монгол хани барисаан» гэһэн зурагуудай выставкэ нээгдээ. Мүн уран һайханай совет кинонууд харуулагдажа, Зүблэлтэ ороной номууд наймаанда элбэгээр тараагдаа.

5. **Убсын аймаг.** Энэ аймагта хани барисаанда зорюулагдаһан баярай суглаан болобо.

Мүн хани барисаанда зорюулагдаһан спортын һорилдоон, Улаангом хотын шатаршадай нүхэр ёһоной мүрысөөн, 14 хоногой кинофестиваль үнгэргэгдэбэ.

(ТАСС ба Монголой «Үнэн» газетэһээ абтаа).

Монголой «Налайха-Капитальная» гэжэ нүүрһэнэй уурхайн газаа талын юрэнхы түхэл.

Монгол шүлэгэй антологитой танилсагты

НАЦАГДОРЖЫН ДҮҮНЭРЭЙ АЯЛГА

Улаан-Баатар хотын дунда, Чойжин-сүмэ гэдэг музейһээ холо бэшэ, нэгэ үндэр гэгшын дурасхаалта хүшөө харагдадаг. Сэлмэг һаруул шарайтай, сэсэн һайхан харасатай, гушаад һаял хүрэжэ ябаһан монгол хүбүүн халта дабшалан һуугаад, юу нэйшьеб тухай гүнзэгыгөөр бодолгото болон байна. Алтан наранай амидаралта элшэ доро, аадар һэрюун бороогой бүлеэхэн дуһалаар сүршэгдэжэ байгааша энэ нүхэрнай Дашадоржын Нацагдорж гээшэ. Хонгор оюун сэдьхэлтэй, хурса мэргэн бэлигтэй шүлэгшэ зохёолшон арад түмэнэйнгөө ухаан бодолдо эгээл иимэ дүрэ шарайтайгаар оронхой ха юм даа. Дүтэ шадарнь элдэб үнгын сэсэгүүд тарятай. Хайр шулуугаар элбэг хатуу хүрьһэтэй газарай дайралдаашье һаа, тэдэнь бултадаа шэмэ шүүһэ орожо, набша намаагаа надхуулан байдаг. Дурасхаалта хүшөөгэй нэгэ хажууда уран шүлэгшын зүрхэнэй үгэнүүд аржыса һиилээтэй:

Хэнтэй, Хангай, Соёной үндэр
һайхан нюруунууд,
Хойто зүгэй шэмэг болоһон ой
хүбшэтэ ууланууд,
Мэнэн, Шарга, Номиной үргэн
ехэ губинууд,
Үмэнэ зүгэй манлай болоһон
элһэн манхан далайнууд—
Энэ бол минии түрэһэн нютаг.
Монголой һайхан орон.

Сүлөөтэ Монгол ороной уран шүлэгшэд түрэһэн гараһан нютагаа нимэ жэгтэй гоёор магтаһан Нацагдоржын аялгые залган дэмжэжэ. өөһэд өөһэдынгөө хаба шадал соо «сэсэн сээжын оёорһоо сэнтэй зугаа бэдэрээ». Элдэб наһанай, ондо ондоо шадабари мэргэжэлтэй, бэе бэеһээн илгаатайгаар бэшэдэг монгол шүлэгшэдэй дүшөөд гаран жэл соо хэһэн уран бүтээлэйнь дээжэ «Монголын шилдэг яруу найраг» (шэлэжэ абтаһан шүлэгүүд) гэһэн сэнхир гадартай, нилээд зузаан ном соо оруулагданхай. Монголой зохёолшодой холбооной нарин бэшэгэй дарга, элитэ поэт Ч. Чимид энэ номой эхин дээрэ удха түгэс, уран хурсаар иигэжэ уншагшадтаа хандана.

— Монгол нютагаймнай наран ехэл һонин даа. Урин хабарай сагта шэнэ ногоон бултайжа, жэгтэй гоёор зэрэлгээ татан байдаг. Түрүүшын бороогой ороһоной һүүлээр тэрэнэй мянган дуһалнуудаар хамта тэнгэриһээ буугаад ерэһэн гү гэхээр түг түмэн сэсэгүүд уула, талые бүрхэдэг. Хэды олоншье һаа, сэсэг бүхэн нэгэл ондоо...

Баяд ноёдой хара һабарһаа мултаржа, хубисхалай наранай мандахада, Монголой шүлэг зохёол зунай сэсэг мэтээр дэлгэрһэн юм. Алишье орондо хомор түрэдэг ухаатан мэргэшүүлэй нэгэн, гайхамшаг шүлэгшэ Д. Нацагдоржын буурашагүй мүнхэ бүтээл эдэнэй дунда түмэн дэльбээ дэлгээжэ, монгол хүнэй сэдьхэлдэ баяр омогорхол түрүүлнэ. Аман зохёолой айхабтар ехэ баялигые шудалжа, Монголой шэнэ шүлэглэлдэ хүгжөөн хэрэглэһэн Ц. Дамдинсүрэнэй шүлэг, дуунууд хүндэтэй һуури эзэлнэ.

Д. Сэнгээ, Ц. Цэдэнжаб, Ч. Лхамсүрэн, Ц. Гайтав, С. Эрдэнэ, Б. Явуухулан, Н. Нямдорж... гээд лэ олон нэрэнүүдэй аляаниинышье илгалтай бэшэ. Энэ ном соо ороһон шүлэг зохёолые уншахада, Эхэ ороной эрхэ сүлөөгэй түлөө болоһон шэрүүн тулалдаанай шэмээн, мүн хүсэтэ ехэ хүдэлмэриин бахатай шууяаншье соностохол. Энээнтэй хамта алтан гургалдайншье аялга нугалбари, хүдөө талын борохон булжамарайшье жэргэхэнь дуулдахал. Эхэ хүнэй нарай нялхаяа бүүбэйлһэншье дуун, инаг гансаяа хүлеэһэн амарагайшье зүрхэнэй түг-түгхэн сохилхо дуулдаха....

Орон нютагаа магтажа, байгаалиингаа гоё һайханиие, хүн зонойнгоо абари зангые харуулхаһаа гадуур тэндэхи уран шүлэгшэд үрэжэлтэ һайхан монгол-совет хани барисаанай солыень дуудана. Аха заха уран зохёолшо, эрдэмтэн Ц. Дамдинсүрэн иигэжэ бэшэнэ:

Хайрата зүблэлтэ ороной
Ханамжата олон нүхэдэй
Халуун зүрхэн
Хамаг Монголой зүрхэнтэй
Хамта логшожо байнал.

Эхэ ороноо социализмын замаар хурдан түргэн дабшуулжа ябаһан сүлөөтэ Монголой арад түмэн Советскэ Союзай Коммунис партиин хорин хоёрдохи съездын шиидхэбэринүүдые, тэрэнэй баталан абаһан коммунизм байгуулха хараа түсэбые айхабтар халуунаар һайшаан дэмжэнэд. Түрэл нютагайнгаа зол жаргалтай хуби заяае гэгээн гэрэлтэ ерээдүй тээшэ зорижо ябаһан замые һанахадаа, манай монгол ханинар хамаг сэдьхэлээ Москва, Кремльтэй холбожо, Агууехэ багша Ленинэй нэрые омогорхон дурдадаг. Энэ талаар «Улаан Талмайда» гэһэн Ц. Гайтав Ч. Чимид хоёрой шүлэг ехэ һонирхолтой:

Юрэнхы дээрэнь абаад харахада, Монгол ороной уран шүлэгэй айхабтар баян дээжые бодомжотой наринаар суглуулжа, энэ ном дотор бүридүүлэн оруулһан байна. Табин табан шүлэгшэдэй дунда аха заха зохёолшо, зүжэгшэн Лубсан хууршанһаа эхилээд, «Үүлэн боро» гэжэ түрүүшынгээ номые хэблүүлжэ гаргаһан, Москвагай уран зохёолой ехэ һургуули дүүргэхэеэ байһан Нямдорж болоод, уран шүлэглэлэй алтан жасада өөрынгөө хубитые оруулһан нүхэдүүд хабаадуулагданхай. Эгээн эхиндэнь Д. Нацагдоржын, Ц. Дамдинсүрэнэй шэлэгдэмэл шүлэгүүд табигдаад, саашаа болоходоо зохёолшод алфавидай ёһоор һубарилдан ошоно. Хүнэй сэдьхэлэй нарин утаһые шадамар бэрхээр хүдэлгэдэг, уянгата дуушан Явуухуланай өөрынгөө нэрын түрүүшын үзэгэй «гэмээр эгээл һүүлшын һуурида табигдаһаниинышье балай гомдолтой бэшэ ааб даа. Зохёолшо бүхэнэй шэлэгдэмэл шүлэгүүдэй урда тээ өөрынь дүрэ болоод богонихон намтар хабсаруулаатай. Хэзээнһээ бэшэжэ эхилһэн тухайнь, өөһэдынгөө шүлэг зохёолой хүгжэлтэдэ ямар туһа нэмэри оруулһаниинь хуряангы тобшоор хэлэгдэнэ. Энэ номые уншаад байхадаа, Монголой уран шүлэгшэ нүхэдөөр уулзажа, үнэн сэдьхэлһээ ярилдахаһаа гадна, үргэн дэлюун нютагтань аяншалжа, хүлэг хурдан морёорнь гүйлгэжэ, ая гангын үнэрөөр хангалтаһан агаараарнь амисхаалһан мэтэ болохоор.

Монголой дурна тала
Таляан үргэн аад, сэнхир.
Монгол хүнэй сэдьхэл
Талаяа һажаажа тэнигэр,—гэһэн уран шүлэгшэ Явуухуланай хурса тодо мүрнүүд энэ ном дотор оруулагдаһан олохон зохёолнуудай гол удхые мэргэнээр харуулна.

Уран шүлэглэлэйнгөө һайхан дээжые үргэн ниитэ уншагшадтаа оролдосотой һайнаар хэблэжэ бэлэглэһэн Монгол ханинартаа саашанхи бүри ехэ амжалта хүсэн юрөөе!

Чимит-Рэгзен Намжилов,
поэт.

„Эрдэмэймнай үлгы“

Зүүн-Сибириин библиотечнэ институдай олон тоото аудиторинуудай нэгэн. Үглөөнэй наран сонхоор орожо, КПСС-эй түүхээр боложо байһан семинарта харюусан зогсожо байгаа хүрин хара шарайтай галын монгол хүбүүндэ тудана. Энэмнай Дабаа-Сэнгын Доёдсүрэн гээшэ. Харюусажа дүүргэхэдэнь:

— Бэрхэш даа, семинартаа һайнаар бэлдээш,—гэжэ багшань магтаба.

Доёдсүрэн манай республикын дээдэ һургуулида һурадаг монгол оюутанай нэгэн юм. Ганса Зүүн-Сибириин библиотечнэ институтда хамтадаа 17 монгол оюутад һуража байна.

Лекциинь забһарта тэндэ ошожо, монгол нүхэдэйнгээ сэдьхэлэйнь үгэ шагнаабди.

— Одоо манай аха дүү совет арадай Зүүн-Сибириин номын сангын дээдэ һургуули эрдэм һураха замаймнай эхин үлгы болоно,—гэжэ тэдэнэр хөөрэнэ.—Ород хэлэ шудалха хэрэгтэмнай багша Ида Дмитриевна Шепелева анхарал оролдолго ехэл гаргаһан юм.

Лекциин һүүлээр хани нүхэдтэеэ сугтаа хамтынь байрада ошобобди.

51-дэхи таһалга соо орохо домнай аятай зохидхоноор заһагдаһан яларма оронууд жэрын байна. Доёдсүрэн «Рекорд» приемнигоо мушхан, монгол радиогой долгинууд дээрэ табиб. Тиихэдэнь түрэл монгол аялганһ зэдэлэн таһалгаар дүүрэшэбэ.

Хажуудамнай байһан бэеэр үндэр нүгөө монгол оюутан Ахмадиин Жабханхаан:

— Сүлөөтэй сагтаа Эхэ ороноо һанан дурдаха сагшье болодог. Аха дүү арадайнгаа эбтэй зэтэй нэгэ бүлэ соо байхадаа гэрээ ходо һанажа байдаггүйбди. Манай совет нүхэд маанадтаа ходо орожо, һонилноо хөөрэжэ байдаг юм. Бидэшье ойлгогдошогүй орёо асуудалнуудай гарахада хани нүхэдтөө ошожо зүбшөөл абадагбди,—гэжэ хөөрэбэ.

Иигээд лэ совет арадай эбтэй зэтэй бүлэ соо монгол студентнүүд эбтэй зэтэй ажаһуужа һурана...

С. Банзаракцаев.

Д. СЭНГЭЭ.

Үбгэн партизанай хөөрөөн

Ленинтэй би нэгэ уулзаһан хүм.
Ленин намда ехэ туһа хүргэһэн юм.
Хари холо ябажа үзөөгүй намайе
Хаанаһаа Ленинтэй уулзааб гэжэ гайхалсадаг.
Арадай хубисхалта партизан сэрэгэй
Анха байгуулагдажа байһан үе бэлэй.
Ехэ жанжин Сүхэ-Баатарые даган,
Эхэ ороноо сүлөөлэн ябаа һэмди.
Дайсанай сэрэг Хяагтаһаа урагша байгаа.
Дабшан урагшаа тэдэниие намналайбди.
Тужын нарһан доро хорһон бүлэг сэрэг—,
Тушаан боложо шахардуу байдалда оролойбди.
Сохихынь сохёод, сабшахынь сабшаад,
Сог жабхалантайгаар тэмсэн ябатараа—
Гэнтэ һэлмэ минии алдуураад,
Гэнтэ дайсан халдан намда аһалдаа.
Багаһаа хойшо барилдажа ябаһан би
Барижа абаад һүнөөхэ гэжэ шармайбаб.
Бахалзууртань аһаад, бахим барихым тэндэ
Бараг солбоноор дээрэм тэрэм гаршабал.
Иигэжэ хоюулаа носолдожо байтараа,
Элһэн эрьеын эрмэг руу уналайбди.
Харин нэгэ мэдэхэдээ хамаг бэем алдуураад,
Хабирга минии халуу бусалжа байлай.
Эсэжэ тэнхээгээ барагдаха үедөө
Ээм руунь, хоолой руунь хутагдажа үрдеэб.
Эмзэглэжэ байгаа шархаяа даран үндыхэдэм,
Эрье дээрэһээ үшөө нэгэ дайсан буулай.
Хойноһоонь нэгэ хүн намнажа ябаба.
Хоюулаа минии дэргэдэ носолдожо захалба.
Туһалха һанаатай мүлхибэб тиишэ, теэд...
Толгойм эрьеэд... Солоохой орожо харахадам:
Улаан табан хушуун тодоор яларaa...
Ута хасабшатай малгайгаа һугабшалаад,
Үргэн сээжэтэй, үндэр нюргатай хүн
өөрөө нам руу ерэжэ ябалай.
Олон үгэ хэлээд, шархымни боожо эхилээ,
Ород хэлэ мэдэхэгүй би хараад лэ хэбтэлэйб.
Энгэрдэхи флягаһаа аягалаад намда һарбайгаа,
Эм лэ гэжэ ойлгоод уужал ороо бэлэйб.
Хара уһа уужа танилсаха муу гэхэдэм,
Харин тэрэм энеэн өөрөө уужал байгаа.
Удаань моходрхо орёогоод һарбайгаа,
Утаанда дурагүйб гэжэ толгойгоо һэжэрээб.
Ангама наран доро ябажа ядаа бэээ.
Али тухай шанга тулалдаан болооб!
Ашагүй түргэн тамхяа аһаан татаба.
Ама руугаа заан, тата гэнэ дахяад.
Номхон дарүү шарайдань баярай тэмдэг.
Нордоогүй саарһанда тамхи орёон залаба.
Тиигээд нүхэрни ябая гэжэ зангаба.
— Тиигэе,— гэбэшье, бодожо ядабаб.
Нилээд хүндэ байхаб гэтэрни тэрэм
«Ничего, ничего» — гээд намайгаа үргэлбэ.
Хүбшын саһан үбдэгтэнь хүрэсэ тулаад,
Хөөрхы нүхэртэм хүндэл байгаа даа.
Манайхин дайсадаа намнан холо ябанхай.
Манаран байһан дайда һунана.
Намайгаа орхи гэжэ хэды гүйгөөб,
Налгай зангаар тэрэм боли гэнэ.
Хонхор ехэ тужатай газарта эсэхэдээ
Хоюулан амархаа һуубабди. Тэрээндэ:
— Та ехэ һайн хүн байнат. Танилсая,
Танаймнай нэрэ обог хэн бэ? — гэбэб.
Тэрэмни харюудань толгойгоо һэжэрхэ юм.
Тиигээд ородоороо баахан юумэ яриха юм.
Бишье энеэгээд шэгшыгээрээ бэеэ заагааб.
Бэрхэт гэжэ тэрээн руу эрхыгээ заагааб.
Та баһа һайнта, бидэ хоюулаа һаймди гэжэ
Табан хургаараа гарыем батаар бажуугаад.
Намайе шэртэн удхатайгаар эбэрээ уудалжа,
Нарин нягтаар бооһон нэгэ зураг гаргалай.
Арбан табанай һара шэнги магнайгаарнь
Агуу Ленинэй зураг гэжэ танилаиб.
Дахин дахин «Ленин» гэжэ дабтахадам,
«Да, да» — гэжэ тэрэмни баясан байлай.
Һайн хүн хадаа энэ зураг хододоо
Һахюуһанһаа үлүүгээр хадагала гэжэ һарбайгаа
Баяр дундаа баһа дахин нэрынь һураха хүм.
Баһа ойлгонгүй: «Ленин, Ленин» — гэхэ юм.
Тиихэдэнь одоо маргангүй иигэжэ бодоо һэм:
Тиимэ, зүб хаанашье арад түмэнэй нүхэр болоһон,
Багша Ленин бидэнтэй ябалсана, илалтымнай дабталсана,
Баатар хүсэтэ һургаалынь манайш талада яларна.
Эхэ ороноо хартанһаа сүлөөлхэдэ Ленин туһалаа.
Энэ удаашье минии амиие Ленин абараа.
Ород арад түмэн, Ленин туһална гээд
Олон удаа мүнөөшье бидэ хэлэн ябанабди.
Энэ хүнтэй заншал, хэлэ ондоотойшье һаа.
Эрмэлзэл хүсэлөөр нэгэн байһанаа ойлгоо бэлэйб.
Энээнээ би Ленинтэй уулзаһандал адли һанадагби.
Эрхим тэрэ зурагынь энгэртээ хадаглажа ябадагби.

А. Жамбалдоржиев, *Буряад аялгада оруулба.*

Сэдьхэлһээ баясанаб

Манай совет арадай хани нүхэр монгол арад түмэниие энэ үнгэргэгдэжэ байгаа заншалта һайхан совет-монгол хани барисаанай һараар дашарамдуулан талархан амаршалнаб.

Монгол арадай соёл культурын гуламта болохо Одон тэмдэгтэ хүгжэмтэ драмын театрай нээлтэ дээрэ байлсаһан хүм. Тус театрай уран бэлигтэнэй наада хаража урмашан баясаа бэлэйб.

Саашадаа манай арадуудай уран бэлигтэн хани харилсаагаа улам үргэдхэжэ байһай гэжэ юрөөхэ байнам.

Д. Будажапов.

БУРЯАД ҮНЭН

3-дахи нюур
1962 оной ноябрийн 3.

Кубын хүтэлбэрилэгшэдтэй У Тан уулзаба

НЬЮ-ЙОРК, ноябриин 1. (ТАСС). Гаванаһаа ниигэжэ мэдээсэнэ: ООН-ой генеральна секретариин уялгые дүүргэгшэ У Тан тэндэ ошоод байхадаа, үсэгэлдэр Кубын президент Дортикостой, премьер-министр Фидель Кастротай, гадаадын хэрэгүүдэй министр Рауль Роатай, Кубын Республикаһаа ООН-ой дэргэдэ байдаг саг үргэлжын шэнэ түлөөлэгшэ Карлос Лечугатай уулзажа, удаан саг соо хөөрэлдөө. Тунхаглагдаһан коммюнике соонь ниигэжэ хэлэгдэнэ. У Тан Кубын хүтэлбэрилэгшэдтэй һанамжануудтухайгаа хани ёһоор хөөрэлдөө. Зүбшэн хэлэлсэгдэһэн асуудалнуудые шиидхэлгэдэ ООН хабаадалсаха ёһотой гэжэ тэдэнэр үгээ ойлгоолсоһон байна. Кастрода У Танай, У Тандаа Кастрын урда тээнь эльгээһэн бэшэгүүд соо табигдаһан асуудалнууд хөөрэлдөөнэй үедэ хаража үзэгдөө. Асуудалнуудые эбэй ёһоор гуримшуулха зорилгоор хэлсээн үргэлжэлүүлэгдэхэ юм.

У Тан Гаванаһаа мордобо

НЬЮ-ЙОРК, ноябриин 1. (ТАСС). ООН-ой генеральна секретариин уялгые дүүргэгшэ У Тан, тэрээнтэй сугһ ябалсаһан хүнүүд Гаванаһаа Нью-Йорк орохоёо үсэгэлдэр үдэшэ ниидэн гараа.

Премьер-министр Фидель Кастро, президент О. Дортикос болон бусад тусхай туштаалта хүнүүдтэй болоһон хэлсээн хани халуун оршон байдалда үнгэржэ, ехэ туһатай байгаа гээд У Тан мордохыноо урда тээ журналистнуудта мэдүүлээ. Асуудалые эбэй ёһоор шиидхэлгэдэ эдэ хэлсээнүүд туһалха гэжэ би этигэнэб гээд У Тан хэлээ.

Кубые дахяад хүреэлжэ оробо

ВАШИНГТОН, ноябриин 1. (ТАСС). ООН-ой генеральна секретариин уялгые дүүргэгшэ У Танай аяншалгатай дашарамдуулан, Холбоото Штадууд Кубые бүһэлэн хүреэлэлгые саг зуура болюулһан аад, мүнөө үүр сайжа байха үеэр дахяад хүреэлжэ оробо гэжэ Сагаан байшан соносхоо.

Холбоото Штадууд Куба дээгүүр тагнуулай ниидэлгэнүүдые дахяад хэдэг болобо гэжэ хэблэлэй асуудалнуудай талаар Сагаан байшангай секретарь П. Сэлинджер мэдээсээ.

ООН-ой Генеральна Ассамблейдэ

НЬЮ-ЙОРК, ноябриин 1. ТАСС-ай корреспондент В. Петрусенко ниигэжэ дамжуулна:

Урда Родезиин арадта колонизаторнуудай баадхаһан харгис конституциие буруушааһан резолюцие ООН-ой Генеральна Ассамблей октябриин 31-нэй үдэрэй пленарна заседани дээрээ диилэнхи олонхиин дуугаар баталан абаа. Энэ дарлагданги оронодо сагаан шарайта үсөөнхи хүнүүдэй засагые бэхижүүлхээр һунгалта хэхэгүй гэһэн эрилтэ резолюци дотор мүн лэ хэгдэһэн байна.

Тус конституци 1962 оной ноябриин 1-һээ хүсэндөө орохо гэжэ Урда Родезиин правительство соносхоһон байгаа.

Тиимэһээ колонизаторнууд мүнөөдэр дуугаа үгэлгые таһалдуулха гэжэ аһан шадалаараа оролдоһон байгаа бшуу. Англиин делегациин гэшүүн, Урда Родезиин премьер-министр Уайтхед саг барагын тулада ута үгэнүүдые һэгэтэбэшэ хэлэһэн байна. Гэбэшье Африкын оронуудай делегацинууд удааруулангүй дуугаа үгэхые баадхажа шадаа. Резолюцие Ассамблей 81 дуугаар баталан абаа. Хоёр делегаци—Португали болон ЮАР буруушааха дуугаа үгэһэн байна.

Баталан абтаһан резолюцие дары түргэнөөр бэелүүлхэ гээшэ мүнөө ООН-ой хүтэлбэрилхы органой уялга болоод байна.

А. И. Микоян Нью-Йоркдо ерэбэ

НЬЮ-ЙОРК, ноябриин 2. (ТАСС). Гавана орожо ябаһан СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо А. И. Микоян үсэгэлдэр самолёдоор эндэ ерээ. Уласхоорондын байдалай асуудалнуудаар Кубын Республикын правительствотай һанамжаяа мэдэлсэхын тулада А. И. Микоян Куба орожо ябана.

У Тан Нью-Йоркдо бусажа ерэбэ

НЬЮ-ЙОРК, ноябриин 1. (ТАСС). ООН-ой генеральна секретариин уялгые дүүргэгшэ У Тан үсэгэлдэр үдэшэ Гаванаһаа Нью-Йоркдо бусажа ерээ.

Нью-Йоркын «Айдлуайлд» гэжэ аэропорт дээрэ мэдүүлгэ хэхэдээ, Кубын хүтэлбэрилэгшэдтэй хоёр үдэрэй турша соо хэһэн хэлсээмнай «үрэ ехэтэй байгаа» гэжэ хэлээд, У Тан ниигэжэ мэдүүлээ. Эбэй гуримшуулгада Нэгэдэмэл Нацинуудай Организациин саашадаа хабаадалсаха тухай үгэеэ ойлгоолсообди.

«Ракетнүүд болон түхеэрэлгэнүүд задалагдажа байна, энэ худэлмэри пятницада, тайлбарилан хэлэбэл нэгэ үдэрэй үнгэрөөд байхада. түгэсэгдэхэ гэжэ минии Гаванада байха үедэ намда дуулгаһан байна.

Удаань эдэ түхеэрэлгэнүүд Советскэ Союзда бусаагдахаюм. Энээндэ бэлэдхэл хэгдэжэ байнхай гээд минии Гаванада байха үедэ намда дуулгаа һэн» гээд У Тан үргэлжэлүүлэн хэлээ.

ЙАР-ай шэнэ правительство

КАИР, ноябриин 1. (ТАСС). Йеменэй Арабуудай Республикын шэнэ правительствын байгуулагдаһан тухай Санада мүнөөдэр соносхогдоо.

МЕН агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, бригадна генерал Абдалла ас-Саляль шэнэ правительствада премьер-министрэй, республикын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй главна командалагшын тушаалнуудые даана. Премьер-министрэй орлогшоор, гадаадын хэрэгүүдэй министрээр Абдель Рахман аль-Бейдани, оборонын министрээр полковник Абдалла Газилан, дотоодын хэрэгүүдэй министрээр майор Абдель Латиф Дейфаллa гэгшэд томилогдоо. Шэнэ правительство бүхы дээрээ 21 хүнһөө бүридэнэ.

Революционно командованиин соведэй шэнээр байгуулагдаһан тухай Санада мүн лэ соносхогдоһон байна. Абдалла ас-Саляль, Абдель Рахман аль-Бейдани, Абдалла Газилан, Мухаммед аль-Каид Сейф болон бусад—хамта 18 хүн соведтэ ороһон байна.

Йеменэй саг зуурын конституциин соносхогдоһон тухай Йеменэй Республикын президент Абдалла ас-Саляль мүнөөдэр революционно декрет гаргаа. Энэ конституци хадаа шата дамжалгын табан жэлэй турша соо хүсэндөө байха юм.

Социалистическэ оронууд баатарлиг Кубын арадта экономическа туһаламжа үзүүлдэг. Венгриин Арадай Республика техникын һуулшын амжалтаар бүтээгдэһэн түхеэрэлгэтэй «Пабло Сандоваль» гэжэ уһан дээрэ ябаад үргэдэг кран Гавана эльгээбэ. Энэ кран Гаванска порт ерэдэг промышлена түхеэрэлгэнүүдые буулгаха зорилготой.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Пабло Сандоваль» гэжэ тамардаг кран Гаванска портдо байна.

Пренса Латина—ТАСС-ай фото.

Тэнгэриин дуун ба сахилгаан

Байгаалиин гайхалтай үзэгдэл болохо залин тухай, тэрээндэ халта мүлтэ дайрагдаһан тухайдаа Э. Бальжинимаев Яруунаһаа бэшээ һэн. Энэнь «Залинта аадар» гэһэн гаршагтайгаар манай газетын сентябриин 12-ой номерто гараһан юм. Энэ асуудалаар радиоинженер нүхэр Дашинимаевай статья доро толилбобди.

Залинта аадарай бии болодог ушарнуудай үндэһэн хадаа мүнөө үедэ һайса шэнжэлэгдэһэн электрын үзэгдэлнүүд болоно.

Юун дээрэһээ сахилгаанай ташуур мэтээр зурагас гэдэгые научна ёһоор тайлбарилхын тула барагар хара үүлэнүүдэй хайшан гээд бии болодог тухай тобшо тэдыгээр хөөрэлдэе.

Агаар шиигтэйхэнээр амисхаалаад, хүйтэн дулааһаинь хэмжүүрэй эрид хубилбал, хүхыжэ байһан сэлмэг тэнгэридэ аадар бороогой үүлэнүүд бии болоод орхидог. Энэмнай иимэ тайлбаритай юм.

Наранай элшэ тэнгэриин агаарта торонгүй нэбтэржэ, дэлхэйн хүрьһые дулаасуулан шарадаг. Тиихэдэнь хүрьһэнһөө гараһан дулаан амисхаал агаарай доодо үенүүдые дам халаадаг. Тээд дэлхэймнай хүрьһэн ой модоодор, хада ууланууудаар баян һэн тула хуби бүхэнииинь адли бэшээр шарагдан халана гээшэ. Зарим тала ехээр, зариманьбагаар халаад, агаартахи худхалаан түргэдэшэдэг. Энэ худхалдаан газарай хүрьһэнэй, гол горход, далай нуурнуудай уурал шиигыень дээдэн хөөрүүлжэ, хүхэ номин тэнгэрээр үүлэн болгон үзэгдүүлдэг. Дээшээ гараха бүреэ хүржэ, уурал шиигнай дуһалханууд болон хубилдаг.

Үүлэнүүд сайбар байһанаа харабтар болоод орхидог. Эдэ бүгэдэ үүлэн соогуур электрын зарядуудай бии болохо до туһалдаг. Бороогой нэгэ дуһал абаад харабал, электрын зарядуудые иигэжэ тээрэн соомнай хубааранхай байдаг. Хараңгы энэ зураг.

Дуһалай дунда положительна, отрицательна зарядууд байнхай. Зүгөөр бороо орохо доо һалхяар туугдадаг. Шанга һалхин болоходоо (залинта аадарай үедэ заатал һаа-шанга һалхитай һайдаг) бороогой дуһалые хэдэн хуби болгожо һалгаадаг. Гэхэ зуура тайһаран сасаршаһан дуһалай галаада талань отрицательна зарядтай үлэнэ. Һалхинай түргэдэхэ тума үүлэн зайн галаар дары дүүрэдэг. Тиигэжэ үүлэнүүдэй хоорондо, үүлэн газар хоёрой хоорондо электрын зарядууд бүрилдөөд, хоорондохи агаараа нэбтэ сохихо хүсэтэй болоходоо, маанадта сахилгаан мэтээр үзэгдэдэг.

Сахилгаан гээшэмнай хоёр ондоо электрын зарядуудай хоорондо болоһон разряд гээшэ. Зайн галаар нэбтэрэнги үүлэнэй газар дэлхэйдэ дүтэлхэлөөр газарта, үүлэндэ дүтэ байһан үндэр үндэр юумэнүүдтэ зайн гал бии болоод орхидог. Үүлэн ба үүлэндэ дүтэ байһан үндэр юумэнэй хоорондо зайн галай ошон сасаржа, сахилгаан мэтээр үзэгдэдэг.

Сахилгаан гээшэмнай тон ехэ хүсэтэй электрын ток гээшэ бшуу даа. Тогойнь хүсэн хаа-яа 200000 амперта хүрэдэг, тиимэл һэн тулада, яллагар элшэтэйгээр үзэгдэнэ юм.

Залингай бууһан юумэн шуу һүрэнхэй, ой тайга ба тосхонуудаар гал түймэршье гаража болодог—энээнииe залин буугаа гэлсэдэг.

Сахилгаанай һүүлээр тэнгэриин дуун газар доһолгоно гэжэ нэжэгэнэдэг. Энэмнай тэнгэрээр байһан бурхадай тэрэг шаргаар харайлгалдаһан ябадал бэшэ ха юм даа.

Сахилгаанай ехэ хүсэтэй һэн туладань тэрэ шадарай агаар ехээр халадаг. Энээнһээ шалтагаалан, дуун бомбын тэһэршэлэндэл абяан гарадаг.

Зай тэрэшье тэрэ. Саяшань хайшан гэжэ энэ залин буудалтай тэмсэдэг тухай хөөрэлдэе. Залин буудал гэшээмнай үндэр юумэн бүхэндэ буудаггүй юм. Нэгэ иимэ жэшээ дурдая.

Модоор хэһэн үндэр мачта, тэрээнһээ нэгэ бага набтар түмэр мачта. Алиндань буудал бууха гэжэ һананат. Түмэр мачтадань. Юундэб гэхэдэ, түмэр модон хоёрой зайн гал дамжуулхадань ондоо ха юм.

Энэ ушарые агуухэ Ломоносовой тодорхойлһоноо хойшо арад зон ажахыгаа залин буудалһаа хамгаалха, зайлуулхын тула хэрэглэдэг болоһон байха юм.

Тиимэ ушарһаа модон юумэнүүдтэ буудал буугаа һаа, зада шуу сохидог, харин түмэр юумэнүүдтэ нэгэ бага халаханаа бэшэ яахашьегүй. Мүнөө үедэ громоотводууд тухай хүн бүхэн мэдэнэ ха юм даа.

Хүн амитан залинда дайргадахадаа ехээр гэмтэдэг. Залингай гол хүсэндэ бэшэ, харин аса һалаадань дайрагдабал, амитад бага саһа дүрэн шатан алдаад, бүглэрэн будэрэн алдаад, амидышье үлэжэ болодог. Эгээл тиимэ ушар Э. Бальжинимаевтай тохёолдоһон байгаа ёһотой.

Залинта аадарай орожо байха үеэр үндэр майла, хада боори дээрэ гү, али алишье тээһээ һула тала газарта, громоотвод болон үндэр юумэнүүдэй хажуугаар хорохо, хоргодохо гээшэ тон аюултай юм. Энээниие хүн бүхэн һэргылэн анхарха зэргэтэй.

Хэрбээ хэн нэгэнэйнгээ залинда дайрагдаад байгаа һаань, эмшэлэгшэдэй ерэтэр түргүүшын туһаламжа үзүүлхэ шухала.

Сэбэр агаарта гаргаха, искусственна аргаар амилуулха шухала. Тэрэнииe «абархамнай» гээд газарта булажа яашье болохогүй.

Ж. Дашинимаев, радиоинженер.

Сэлэнгэ мүрэн зайртажа байна. Б. ПОПОВОЙ фото

МЯНГАН ХҮН БҮХЭНДЭ 600!

Республика соомнай хэблэл тарааха һара эхилэнхэй. Тарбагатайн аймагай зарим колхозуудтахи хэлхээ холбооной таһагууд, олониитын этигэмжэтэй энэ хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана. «Айл бүхэндэ газетэ, журнал!» гэһэн уряа доро хэблэл тараалга ябуулагдана.

«8-ое Марта» колхоздо газетэ, журнал тарааха худэлмэри Ганзуринай хэлхээ холбооной таһагай начальник Тамара Ивановна Нетесова, колхозой партийна организациин секретарь Павел Емельянович Каргапольцев, Ганзурино станциин начальник Тамара Алексеевна Карельская гэгшэд ябуулна. Тэдэнэр хэблэл тараалгын түрүүшын үдэр олонхи колхознигуудта, станциин худэлмэрилэгшэдтэ газетэ, журнал захиулба. Мүнөө тосхоной мянган хүн бүхэнэй 468-дань нэжэдэ хэнэг газетэ, журнал хүртөөд байна.

— Мянган хүн бүхэнэй 600-найнь газетэ абаха ябадал түйлахабди!—гэжэ хэблэл тараагшад мэдүүлнэ.

Олохон колхознигууд, түмэр замшад туд бүридөө дүрбэ—наймаан хэнэг газетэ, журнал захяа. Эдэмнай колхозой зоотехник В. Р. Зайцев, тракторист нар В. Е. Рахманов, Н. И. Бурундуков, ту[...] май станциин худы[...] А. И. Пычкин болон б[...] лоно. Тиихэдэ багша [...] Чебунина арба ялзы[...] журнал захиба.

«Коммунизм», «Ма[...] хозуудта хэблэл тара[...] наар үнгэргэгдэжэ б[...] Эдэ колхозуудта мянг[...] бүхэнэй 450 хэнэг газе[...] нал захигдаа. Жэшээ[...] мунизм» колхозой бух[...] низаторнууд хүн бүхэ[...] янзын газетэ, журнал [...] Тэдэнэр туд бүридө[...] «Сельский механизато[...] нал абахань.

С. Тю[...]

Фельетоной орондо

„ХУБИЛГААН" ШОЙДОГЬОО ХАХАС[...]

Үбгэн Шойдогой зундаа сагаан костюм, дарсагар шляпа үмдэжэрхинхэй, али нэгые хэлшан гэхэдээжэ ташаажархихам ааб гэжэ мэхэтэ хулгай нюдөөрөө иишэ тиишээ шэртэн, Хуртагын үйлсөөр алхалан ябадагыень харанхаша, һанахашье байжа магадта. Зүгөөр ошол болгон олон юумэ үлүү дурдажа нобшоронгүй, урдуур хойгуурнь тойруулангүй, энэл үбгэн тухай сэхэ руунь нэгэ хэдэн үгэ зугаалжархия.

Гомбожабай Шойдог хадаа эгээ мүнөө 63-найнгаа саһа хараһан, анхандаа Тори багта түрэһэн, тэрэ тойрон ажахуйһан хүн байгаа хаш. Харин хэдэн жэлэй саада тээ тоонтото нютагһаа хашаржа, зайгуултаад, ондоо тээгүүр «мэргэжэл шадабариингаа» талаан турсаа үзэхэ гэжэ бодоһон байгаа гү, Закаменск городоор ябуулаг гээд, удаань 1956 ондо Хамниин сомоной (Захаа-минай аймаг) Хуртага тосхон руу «бараалхаһан» гэхэ.

Энээн руу бии болоһон сагһаа эхилэн, үзэлшэ мэдэлшэ, абаралша униалгаша хүн хэбэртэй болоһо, һүзэг бишэрэлтэй үбгэд, хүгшэдтэ шүтүүлжэ, душөөд наһатайханһ гэжэ багашад бэрээдтэ аляархан халдажа захалаа һэн хаш. Түрүүшын зун һүзэгтэй аад, үбшэн үлбэр бэетэй болоһон Ринчиннэйдэ (мүнөө наһа бараһан) байрлаба. Тиигээд «Ринчин би шамайгаа аргалжархиһүү» гэжэ найдуулаад, тэрэнэй Үхэриин аршаанда абаашаһан байгаа. Тэндэ байха үедөө «Бишни Закаменск ошоод ерэхэм, хэрэгтэй һэм» гээд, хонон үнжэн үгы болодог байба. Харин хожом мэдэхэдэ, энэ үбгэжөөл Ринчинэй һуушатар мэхэлээд, тэрэнэйнгээ һамгантай ошожо хонодог, ханилдаг болоһон байгаа бшуу. Тиигээдшье Ринчинэй һамган Хандажабые гартаа оруулжа, тэрээнтээ хоёр жэл сугһ һууһан.

«Зуд болоходо нохой таргалха, зоболон болоходо лама жаргаха» гэһэн аман үгэ урдань хэлсэдэг, тэрэ үедөө хурсашье удхатай байгаа. 1958 он һэн. Тиихэдэ гушатай боложо ябаһан Цыпэл Дашиевагай үбгэн Садын Доржо наһа бараба. Зайран банди «тэб» гэжэ тэндэ буудалаад лэ орхибо.

— Ай халаг, шинии нүхэр Доржо шудхэр болоол юм байна даа. Адатайл байна шинниишье бэе, муу бээтэй үбшэн хүн байнаш даа, хөөрхэй. Бэрхэ, бэрхэ! — гэжэ байгаад урлаг уйдхарта нэрбэгдэһэн зулгы эхэнэрые айлгажа, дээрэнь аляа забхай аашагарган: «Намтайл хубияа ниилүүлбэлшни зүйтэй байна. Ада шудхэршье дорөйтон диилдэхэ, үбшэн хамшагшье арилан һалахал һэн хадаа, юун гэжэ һананаш, аа?» гэжэ байгаад, Шойдог таабай тэрэ эхэнэрые һамганиинь болохые баадхаһан, гартаа оруулһан гэдэг. Цыпэлынь хүбүүтэй болоһон, тиигээдшье үбшэнһөө хахасаагүй, 1960 ондо наһа барашаһан юм.

Энэнь багадаад, забхай һамуу ябадалтай Шойдог хүйхэр бүри гудамбаржа, 1932 ондо түрэһэн залуухан Ц. багсагиние альбадажа, ханилха гэрлэхые дурадхаһан гэхэ. Шойдогой нялуун үгэдэ толгойгоо эрьеһэн энэ эхэнэр хэжэ байһан ажалһаа гараһан, мүрөө алдаһан юумэл даа.

Теэд үтэлһэн Шойдогой тэнэг муудал, тэсэшэгүй һалхай аашанууд энээгээр дүүрэнэ бэшэ. Хуртага нютаг руу эшээлжэ эхилһэн үдэрһөө хойшонь «эдитэй шэдитэй, үзэлшэ мэдэлшэ хубилгаан морилоо» гэһэн һураг суу Хуртагаар таража, ада шудхэрһөө, нүгэл шэбэлһэ, үбшэн хамшагһаа хахасахаа тэгүүлэгшэд үмхэй Шойдогһоо абарал гуйдаг, айладхал хүлеэдэг, тиигэжэ ардаа табаа, сэржэмэй хахадые тэрэнэй хара һабарта барюулдаг, халхагар хармаандань хабшуулдаг боложо захалаа һэн. Энээн тухайнь хэдэн үгэ дурдая.

Үшөө 1957 ондо болоһон хэрэг. Хуртагын магазинда 4 хайрсаг улаан архи асарагдаа бэлэй. Саг дарыдань тэндэхи үбгэд, хүгшэд тэрэ архиие хуу худалдан абажа, Шойдог хубилгаанай ходоодо хүртэжэ байхыень гэжэ тэрэндэ үргэбэ гэхэ. Үгэлгын эзэдтэ тэрэ 4 хайрсагынь багадаад, «манай, бултанай мэндэ һайн һуухымнай түлөө хада уулымнай сабдагуудта зорюулжархёоройтс» гэжэ үшөө сэржэмэй харые табилсаа юм.

— Һамганшни шудхэр болоол! Харыш, энэ мүнгэ ямар хомхойгоор саб шүүрэн үрэбхихээ байна гээшэб! — гэжэ бабанажа нуухадаа, стол дээрэ абарада гэжэ табиһан хуушарһан 50-най шарбуунса хажуу тээһээнь үлэ мэдэг үлеэн хүдэлгэжэ, «шэдиеэ» харуулһаншаг нүгшэһэн нүхэрэйнгөө алта һабыень татуулха ерэһэн Ц. гэгшые һурдөөжэ, «хубилгаантаһан».

Теэд мэшээг соо шүбгэ таһад ниуба гээшэб. Хүндэгүй боложо захалхадаа, «хубилгаан» Шойдог бүри гааража, дээрэмхы һэдэлгэ гаргадаг болоо. Жэшээнь, 1961 оной зун бороо хурын үни удаан ородоогүй байһан үеые хэрэглэн, «би ган гасуур болгожо байнаб, таа[...] надые тураажа алах[...] «гашай» табиһан, зай[...] һэн шуу. Залуу басаг[...] лөө гэжэ дуулабал, [...] зорюута ошожо: «А[...] больницада хэбтэжэ [...] ха нюур үгыл байна [...] хажуудахана нялдаа[...] бэл — гансата эд[...] наш даа» гэжэ нүү[...] улайха нюургүйгөө[...] орохысо будүүлиг бэ[...] аашалдаг болонхой[...]

Һүзэглэдэг, шүтэдэ[...] ёһо мэдэхэгүй гэнэн [...] гэшүүдые алибаа [...] дэлгөөр, баадхалгаа[...] ха, хүнгэн олзоор [...] ябадаг, забхай һаму[...] ааша гаргадаг энэ [...] хын заримашуулай [...] шифер хушалтатай [...] барюулаанхай (тинхэ[...] нютагтаа хоёр гэртэ[...] үдэр һунигүй хатуу [...] дамжиха, энээн руу [...] гооро тэнэһээр аяар [...] болоо.

Теэд Хамниин сом[...] вет, нютагай олонит[...] тэд яахадаа энэ [...] забхай һамуу [...] ямаршье һэшхэлгүй [...] сэшоод байдаг юм [...] асуухаар. Зүгөөр [...] татаг-нютаг гайхалс[...] лалдэлэр байтар [...] зүнэг банди Шойдо[...] һаянай харадахаа [...] Харгынгаа уитархада [...] ааса хайшашеб [...] шэз гу) талиишоо [...] гээд доогуур үгэ [...]

Түрэһэн үрэ [...] үзүүлһэн энэ [...] хана холо ошохо [...] Энэ хубалзын мур [...] ха, балшыса байр[...] урда гаргая энэ [...] най аймагай захирг[...] нуудта, Хамниин сом[...] лэлдэ дурадхал ору[...] ямар хаб?

Д. ДА[...] Г. ЦЫРЕ[...]

ЗАҺАБАРИ

Манай газетын [...] номерой 3-дахи хуу[...] логдоһон «Куба [...] илаха» гэһэн шүлэ[...] 31-дэхи мүрые «Шуу[...] Шудхамал будад [...] Шумар хүбүүд [...] заһан уншаахые[...] гаргаһан хүнүүдтэ [...]

Редакторай орлогшо М. Н. НИ[...]

Манай адрес, телефонуу[...]

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Улан-Удэ, ул. Ленина 2[...] ФОНЫ РЕДАКЦИИ: редактора—46-32, зам. редакто[...] ответ. секретаря—27-37, отделов: партийной жизни и [...] —24-74, сельского хозяйства и советского строитель[...] промышленности, транспорта, информации—35-14, [...] литературы и искусства—34-05, писем и рабселькор[...] отдел переводов и корректорская—35-95, бухгалтери[...] Для междугородных переговоров — 16.

Гор. Улан-Удэ, типография Министерства [...] Бурятской АССР

Н00599. Зак. №[...]